

L I E T U V I U

DIENOS

AMERIKOS JAUNOSIOS LIETUVAITĖS

LITHUANIAN DAYS
OCTOBER, 1954

1954 M. SPALIO MEN.

TURINYS

CONTENTS

Dr. D. Jasaitis, MUMS REIKIA VIDINĖS TAIKOS	3
MŪSŲ DIPLOMATAI APIE VLIKĄ, pasikalbėjimas su dr. A. Bačkiu ir S. Girdvainiu	5
A. Landsbergis, MEDIS, BALSAS, KAŽKAS BALTO	8
J. Augustaitytė-Vaičiūnienė, MOTINOS ŠEŠĖLIS	9
Dr. J. J. Bielskis, AMERIKOS LIETUVIAI LIETUVOS LAISVĖS KOVOJE	9
VI. Būtėnas, CHICAGOS LIETUVIŲ VYRŲ CHORAS	10
KA VEIKIA SKAITYTOJAI?	16
NAUJOS KNYGOS	16
BANNING OF THE LITHUANIAN PRESS by S. Narkėliūnaitė	17
LITHUANIA AND THE UNITED STATES by Dr. C. R. Jurgėla	19
LITHUANIANS MAKE NEWS	21
LITHUANIAN AFFAIRS IN THE AMERICAN PRESS	22

Juozas VITĖNAS	Vyr. Redaktorius / Editor-in-Chief
Leonardas VALIUKAS	Vyr. Redaktoriaus Pavad. / Managing Editor
Milton C. STARK	Angliškos dalies redaktorius / Editor of English Section
Povilas PUZINAS	Redaktorius-dailininkas / Art Editor
Juozas KOJELIS	Literatūros sk. redaktorius / Literature Editor
Redaktoriai atskirose vietose / Assistant Editors — VL. ADOMAVIČIUS, Boston, Mass.; A. BAJORI-NAS, Toronto, Ont., Canada; J. IGNATONIS, Chicago, Ill.; S. NARKĖLIŪNAITĖ, New York, N. Y.; V. ROCEVIČIUS, Cleveland, Ohio; C. SURDOKAS, Baltimore, Md.; A. ŠALČIUS, Brooklyn, N. Y.; A. VIINGIS, Melbourne, Australia; V. VOLERTAS, Philadelphia, Pa.; V. ŽVIRZDYS, Madison, Wisc.	

Antanas F. Skirius, leidėjas / Publisher

Juozas URBONAS	Administratorius / Business Manager
----------------------	-------------------------------------

Straipsniai, prie kurių yra pažymėtas autorius arba pridėti jo inicialai,
nebūtinai reiškia ir redakcijos nuomonę.

The opinions expressed in signed or initialed articles
are not necessarily those of the Editors.

Redakcijos ir administracijos adresas:
Address all Editorial and Subscription Mail to
9204 S. BROADWAY, LOS ANGELES 3, CALIF
Phone - PL. 4-1377

"LIETUVIŲ DIENOS" yra sujungtos su "KALIFORNIJOS LIETUVIŲ"
"THE LITHUANIAN DAYS" is combined with "CALIFORNIA LITHUANIAN"

Leidžiama kas mėnuo, išskyrus liepos ir rugpiūčio mėn. / Published monthly, except July and August
Atskiro numerio kaina 45 centų Single Copy 45c
PRENUMERATA metams — \$4.00 bet kokiam pasaulio krašte. GARBĖS PRENUMERATA \$10.00
SUBSCRIPTION \$4.00 per year in any country of the world. HONORARY SUBSCRIPTION \$10.00

Entered as Second Class Matter June 7, 1950 at Los Angeles, Calif. under the Act of March 3, 1879

This Month's Cover

Two of America's young Lithuanians: L. Mučinskaitė and B. Paukštytė - Boston, Mass.

Back Cover

Šiauliai Church, pre-war Lithuania.
Photo by V. Augustinas

"LIETUVIŲ DIENŲ"
PLATINTOJAI

JUNG TINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE:

Athol, Mass. — J. Benešiūnas
Baltimore, Md. — K. Bradūnas; A. Česonis
Boston, Mass. — Rev. J. Klimas; S. Minkus;
A. J. Jokubaitis, Lith. Furniture Co.
Brockton, Mass. — F. Mandeikis; C. P. Jurgelun; K. Keblinskienė
Brooklyn, N.Y. — "Gabijs"; S. Kontrimas.
Chicago, Ill. — A. Aušurienė; J. Karvelis;
A. Kartanas; S. Metricks; St. Penčyla;
Shimkus; B. Urbonas; A. Valavičius; K. Babickas; VI. Būtėnas.
Cicero, Ill. — B. Stangenbergas
Cleveland, Ohio — Kun. Kleb. J. F. Angerlaitis; "Dirva"; V. Rocevičius; P. Joga.
Detroit, Mich. — P. Polteraitis; "Neringa"
VI. Pauža; Al & Al's Confectionery; M. Šimonis.

E. Chicago, Ind. — E. Vilutis
Elizabeth, N. J. — P. Kudulis; A. Rudzitas
E. St. Louis, Ill. — A. Vaitkus
Grand Rapids, Mich. — J. Belinis
Greenfield, Mass. — A. W. Dėdinas
Hartford, Conn. — J. Sekys; V. Nenortas.
Kearny, N. J. — J. Vaitkauskas
Kenosha, Wisc. — V. Gaidelis
Linden, N. J. — A. Liudvinaitienė.
Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas
Miami, Fla. — Kun. A. Tamolunas; C. K. Braze
Newark, N. J. — K. Trečiokas
Omaha, Nebr. — J. Cicėnas; kun. L. Musteikis
Pittsburgh, Pa. — Pr. Žilionis
Philadelphia, Pa. — J. Karaška; H. Mišliauskas
Providence, R. I. — K. Čiočys
Rochester, N. Y. — A. Sabaliauskas; V. Zmuidzinas; Tulip Variety Store - A. Beresnevičius
Shenandoah, Pa. — J. P. Mačiulis.
Stamford, Conn. — J. Siugzda
St. James, L. I., N. Y. — B. Čeponis
Waterbury, Conn. — V. Vaitkus; J. Gaidys.
Waukegan, Ill. — A. J. Sutkus.
Wilkes-Barre, Pa. — V. Ramanauskas; J. V. Stanislovaitis.
Worcester, Mass. — P. Pauliukonis; "Amerikos Lietuvos".

KANADOJE:

Bedford, P. Q. — V. Brilvicas
Edmonton, Alberta — V. Taraškevičius.
Hamilton, Ont. — J. Pleinys; E. Gumbelvičius.
Montreal, Que. — P. Rudinskas; J. Parojus
London, Ont. — K. Kudukis.
St. Catherine's, Ont. — A. Dauginaitė
Sault-Ste-Marie, Ont. — V. Mockus
Sudbury, Ont. — V. Montvilas
Ottawa, Ont. — A. Paškevičius.
Port Colborne, Ont. — J. Skaistys
Toronto, Ont. — V. Aušrotas; J. Mažeika;
A. Kuolas; J. Smolskis; "Tėviškės Žiburių" knygynas; A. Bajorinas.
Windsor, Ont. — O. Ražauskienė.
Winnipeg, Man. — S. Bujokas

ANGLIJOJE:

Kun. J. Kuzmickis, 21 Ann Pl., Bradford 5, Yorks;
D. Daunoraitė, 49 Thornton Ave., London W. 4.

AUSTRALIJOJE:

VI. Balsys, Canberra, A. C. T.; L. Bačiūnas, Melbourne; L. Bartašius, North Geelong; kun. P. Butkus, Sydney; kun. P. Jautulis, Adelaide; B. Zumeris, Melbourne; J. Skirka, Cabramatta, N. S. W.

LIETUVIŲ DIENOS

Chicagos Dainavos ansamblio dalyvių grupė, dalyvavusi Wisconsin steito Lietuvių Dienoje, kuri įvyko liepos 25 d. Minkowskio sode prie Kenoshos miesto. Dainaviečiai šios šventės proga suvaidino muzikinį veikalą "Šienapiūtė". Pirmoje eilėje matosi (iš kairės dešinėn): muz. A. Kučiūnas, taut. šokių vadovė I. Sprindienė, dirig. S. Sodeika, op. sol. A. Brazis, režisorius A. Sprindys ir šventės vadovas bei pranešėjas kun. A. Micuinas, MIC, Kenoshos šv. Petro liet. parapijos klebonas.

Members of **Dainava** Ensemble who performed at Lithuanian Day festivities at Kenosha, Wis. (July 25). Ensemble staged musical **Šienapiūtė** (The Haymakers).

MUMS REIKIA VIDINĖS TAIKOS

DR. D. JASAITIS, Tampa, Florida

Pavargome mes. Ir nenuostabu. Jau keturiolika metų mūsų gimtąją žemę trempia grobuoniškai atėjūnai. Užsilikę istoriniai faktai rodo, kad lietuvių tauta niekuomet nebuvo laimės vaikai. Priešingai, mūsų tautą nuo pat pradžios istorinio gyvenimo lydi tragizmas. Ta tragedija turi pradžią, bet šiandien labai sunku, gal net ir negalima numatyti jos pabaigą.

Tos tragedijos aktai yra vienas už kitą baisesni, kruvinesni, šiurpuingesni. Turbūt nepadarysime klaidos teigdami, kad mūsų tautos dardartinės kartos vaidina ir išgyvena vieną iš rūščiausių tos tragedijos aktų.

Carinė Rusija buvo tautų kalėjimas, o Sovietų Rusija yra tautų kapinynas. Kuomet ateityje grius geležinė uždanga, ir laisvojo pasaulio laisvas žmogus patirs šetoniškus tautžudžių darbus ir žalą, padarytą mūsų tautos sielai ir kūnui, jis sudrebės ir apstulbs. Bet pasišlykštėjimas nusikaltėliu niekuomet neatlygina nukentėjusiam padarytos skriaudos, juo labiau, kad tos skriaudos yra apokaliptinės ir šaukiasi Dangaus keršto.

Pradedame palūžti mes. Ir nenuostabu. Jau dešimt metų mes esame raudonojo tvano bangų išblokšti iš savo tėvynės. Mes nejučiaiame tėviškės žemės po savo kojomis, kuri kiekvienam iš mūsų buvo mistiška atrama. Beveik kiekvienas iš mūsų yra atskirtas nuo savo artimųjų. Mes beveik visi esame susitikę akis į akį su mirties pavojumi. Mes ilgus metus buvome beteisiai ir buvome priversti gyventi išvietintųjų stovyklose dažnai labai žiauriuose sąlygose. Mūsų visų žuvo kelių dešimčių metų darbo vaisiai. Mes visi be jokių išteklių, be kalbos atvykome į svetimus kraštus ir pradėjome kovą už buitį. Visiems mums prisidėjo po 10 metų amžiaus. Visiems mums per tą dešimtmetį teko išgyventi, iškentėti, patirti tiek, kiek normaliais laikais žmogus išgyvena, iškenčia per kelias generacijas. O svarbiausia, po ilgų varganų metų mes pasukom savo žingsnius ne tėviškės link, bet keliavom vis tolyn nuo jos. Viltį tuoj grįžti į savo namus pradėjo graužti abejonės ir nusivilimas. Mus visus, išblokštus iš gimtos šalies, nesaisto

ir nevaldo jokie teisiniai nuostatai, mes neturime jokios rašytos konstitucijos, kurioje būtų sužymėtos pareigos gimtajam kraštui, tautos kamienui ir už kurių nepaisymą grėstų vienokios ar kitokios bausmės. Bet ar tai mus atpalaiduoja nuo vykdymo natūralių, įgimtų pareigų, kurios išplaukia iš mūsų priklausomumo kenčiančiais ir kovojančiais už savo egzistenciją tautai? Jei mes jau tapome tik išvietinti asmenys, jei mes esame tik eiliniai emigrantai — tai gal ir taip. Bet lietuviai niekuomet tokie nebuvo. Ir prieš penkiasdešimt metų atvykęs į šią šalį lietuvis neretai liūdesio apimtas prasitaria, kad jis dar ir šiandien girdi tėvynės miškų šlamėjimą ir pavasaringai patvinusių upelių srovenimą. Jo gyvenimo kovų nuvargintose akyse gyvi baltų sodų žydėjimai, raudoni saulėlydžiai. Jo sąmonėje iki šiol aidai maldų, pasakų, dainų, padavimų žodžiai ir garsai.

Todėl suprantama, kodėl jie su didžiausiais sunkumais steigė įvairiausios rūšies organizacijas, statė bažnyčias, vienuolynus, mokyklas, kūrė savo spaudą. Jie visą laiką gyvu žodžiu, kova, darbu ir milijonais dolerių ugdė, gynė lietuviškumą ne tik čia, bet ir Lietuvoje. Jie padarė tai, kad ir jie ir mes neretai, bet su pagrindu pasakome, kad ši šalis yra antroji mūsų tėvynė.

Ir mes pirmaisiais tremties metais jautėme, kad esame neamorfine išvietintų asmenų masė, bet tauta miniatiūroje. Mes be jokios propagandos, gaivalingai nugalėdami įvairias kliūtis, sukūrėme bendruomenę. Tuomet mes mokėjome ir sugebėjome ne tik įsakyti, bet ir paklusti. Mes laikėmės nepaprastu valios ir ryžto įtempimu. Mes žinojome, kad kito gelbėjančio kelio nėra ir negali būti. Mums buvo aišku, kad kitaip nesugebėsime apsiginti nuo rūščios, gąsdinančios tikrovės, į kurią mes buvome antrojo pasaulinio karo sukurto kataklizmo nusviesti. Tuomet visų mūsų tikslas buvo lietuvių tautos laisvė ir jos atkovojoimas. Mūsų pagrindinis metodas buvo: taika, apjungta veikla, apjungtos jėgos, asmeninė ir apjungta atsakomybė.

Tokios nuotaikos įgalino per labai trumpą laikotarpį, nugalint didžiausias kliūtis, atgaivinti VLIKo veiklą ir sukurti kitas centrines lie-

tuviškas institucijas - Lietuvių Sąjungą ir L. R. Kryžių. Taip pat buvo užmegsti glaudūs bendradarbiavimo santykiai su Amerikos lietuvių organizacijomis ALTu ir BALFu. Dar daugiau, VLIKo ir Lietuvos atstovų užsienyje konferencija, įvykusi 1946 m. Berne, surado sekmingą ir tikslų modus vivendi ir operandi politinio ir diplomatinio darbo baruose.

Tai buvo tautinės vienybės, tautinio solidarumo zenitas. Tuo laiku tokio darnaus, išbaigto, tobulo susiorganizavimo neturėjo nė viena kita tautinė grupė tremtyje. Kaip saulė ilgai nepasilieka zenitiniame taške, bet ją pasiekus pradeda leistis, taip ir mūsų vadovaujančių ir laisvinančių veiksmų darnumas po Berno pradėjo disintegruiotis. Ta linkme nesustabdomai jis rieda nuožulnia plokštuma žemyn iki šiol. Kokie stabdžiai sulaikys tą riedėjimą žemyn, sunku pasakyti. Gal ir neįmanoma jau nieko pakeisti, nes dabar yra pasiektas taškas, kuriame tolesnis žemyn riedėjimas savaime pasidaro negalimas. Mūsų vadovaujančių veiksmų nesugebėjimas susitarti sudarė tokią situaciją, kuri įgalino svetimuosius, gal ir draugingai mums nusiteikusius, tapti mūsų veiksmų arbitrais. Bet reikia pabrėžti - svetimieji buvo džentelmenai ir nepanorėjo pasinaudoti jiems suteikta privilegija. Svetimieji mandagiai patarė mūsų veiksmams pirma susitarti. Galėjo būti ir blogiau. Bet mums visiems turėtų pakakti Bonnos rūščios pamokos. Dėl mūsų vadovaujančių veiksmų nesutarimo, mes neturime ir nežinia kada turėsime savo atstovą Bonnoje. Tai neeilinis, bet kvalifikuotas pralaimėjimas. Ne tik mūsų kivirčiai išnešti iš savo kiemo, bet ir mūsų laisvinimo kovai padaryta sunkiai atitaisoma žala.

Mūsų vadovaujančių veiksmų nesutarimas, jų ilgametis ginčas, kivirčiai sąmoningai ar nesąmoningai buvo pernešti į lietuvių visuomenę ir ją priešišškai suskaldė. Tasai suskilimas išliaužė į mūsų spaudą. Eilinis pilietis ją sekdamas tampa visai išmestas iš vėžių. Yra visai natūralu, kad įvairūs spaudos organai dažnai

Dr. Domas Jasaitis, kairėje, Tampa, Fla., med. gydytojas, visuomenininkas, su V. Sidzikausku, Lietuvos Laisvės Komiteto pirmininku. Žiūr. dr. D. Jasaičio str. 3 psl.

D. Jasaitis, M.D. (left), Tampa, Florida, distinguished Lithuanian civic leader, with V. Sidzikauskas, head of the Committee for a Free Lithuania. (See Jasaitis article on Page 3) V. Maželio foto.

nevienodai vertina tuos pačius įvykius. Tai atsitinka todėl, kad vieni žvelgia į tą patį faktą iš vieno, o kiti iš kito taško. Bet tai yra pozityvus reiškinys. Kitaip ir negali būti, jei spauda yra laisva, nederiguojama. Tas metodas tik dalyką išryškina, suobjektyvina. Bet dabartinėje mūsų spaudoje per paskutinius kelerius metus ir ypačiai per kelius paskutinius mėnesius vienu ir tuo pačiu reikalu skelbiami diametriniai skirtingi, prieštaraujantys faktai. Skaitytojo sąmonėje susiformuoja išvada, kad viena ar kita pusė prasilenkia su teisybe. Iš šito gema nepasitikėjimas, kurį lydi nutolimas nuo lietuviškų reikalų ir atšalimas mūsų tautos sielvartams. Sąmoningai visuomenei aišku, kad neteisybės,

iškraipytų ar nedasakytų ir nusišleptų faktų politika negali būti vaisinga demokratinėje santvarkoje. Kiekvienas, kas ją bevykdytų, anksčiau ar vėliau prieis liepto galą.

Kita karti neigiamybė, kylanti iš to pat nesutarimo, susiskaldymo, yra vis didėjantis spaudos nesistengimas kritiškai, konstruktyviai vertinti įvairių mūsų institucijų veiklą, bet nekultūringai pulti jose dirbančius asmenis. Dažnai nesidrovima ir nevengiama niekinti, pašiepti, dangstyti juodais šešėliais net ir tuos asmenis, kuriuos likimas paliko kaip didžiausią dovaną mūsų tarpe, kurie yra liudininkai mūsų tautinio atgimimo, kurie inspiravo ir vykdė kovas (Perkelta į 6 psl.)

Romos miesto taryba, Italijoje, vieną iš miesto aikščių pavadino Lietuvos vardu. Čia matome tris vaizdus iš Lietuvos aikštės Romos mieste.

City council of Rome named a square after Lithuania. Shown here are three views of the square.

MŪSŲ DIPLOMATAI APIE VLIKą

“LD” redakcija buvo kreipusis į Lietuvos įgaliotus ministerius: dr. S. Bačkį, B. Balutį, S. Girdvainį, dr. K. Grauzinį ir P. Žadeikį, prašydama juos pasisakyti VLIKo - Lozoraičio bylos bei dr. P. Karvelio paskyrimo prie Bonnos vyriausybės klausimais. Atsakė dr. S. Bačkis ir S. Girdvainis. Žemiau ir paduodami jų atsakymai į “LD” redakcijos patiektus jiems klausimus.

Red.

— Ar VLIKas laikytinas neoficialia egziline Lietuvos vyriausybe? Jei ne, tai kas, laikui atėjus, galėtų Lietuvos egzilinę vyriausybę sudaryti?

DR. S. BAČKIS:

— Ryšium su šiuo klausimu, reikia dėmesys atkreipti į kelis dalykus. Pirmiausia - nepamirškime, kad nėra jokio tarptautinės reikšmės akto, kuris būtų panaikinęs Lietuvos Valstybės pripažinimą tarptautinėje plotmėje; nėra sudarytos jokios tarptautinės sutarties, pagal kurią eitų, kad Lietuvos Valstybės nebėra; pagaliau, nėra pasirašytos jokios taikos sutarties, pagal kurią Lietuvos Valstybės padėtis būtų pakeista Lietuvos Valstybė tebeegzistuoja.

Antra - mūsų kova už Lietuvą užsienyje grindžiama: a. mūsų nusistatymu visa daryti, kad Lietuvos Valstybės juridinės ir politinės egzistencijos pripažinimas būtų apsaugotas ir niekur bei nieku nebūtų pažeistas; b. mūsų visų užsibrėžimu Lietuvos Valstybės Nepriklausomybę ginti bei siekti Lietuvos išlaisvinimo ir budėti, kad mūsų Valstybės teisinės ir politinės egzistencijos pripažinimas būtų išlaikytas.

Trečia - klausimą sprendami, kuo VLIKą laikyti, turime prisiminti svetimųjų didžiųjų valstybių laikyseną panašių reikalų atvejais. Šiuo klausimu galima prisiminti Lenkų Tautinio Komiteto (Dmowskio) ir Čekoslovakų Tautinio Komiteto (Masaryko) precedentus tremtyje iš pirmojo pasaulinio karo ir Laisvųjų Prancūzų Komiteto (gen. de Gaulle) bei Čekoslovakijos Vyriausybės (Beneš) sudarymo klausimą iš antrojo pasaulinio karo. Šiuo reikalu reikia konstatuoti, kad nė vienas aukščiau išvardytų Komitetų nebuvo greit ir lengvai laikomas neoficialia egziline vyriausybe. Jie turėjo daug etapų pereiti, kol buvo pripažinti oficialiais Tautiniais Komitetais. Po to, kai jie tokiais pripažinti buvo — tada tik buvo pradėta oficialiai su jais santykiai palaikyti, buvo pradėta su jais įvairūs susitarimai (pvz., atstovų skyrimo, tautinių karinių dalinių formavimo, paskolų klausimo reikalais etc.). Tik kai jie savo kraštuose įsigalėjo, — ligi laisvai išrinktas parlamentas priėmė konstitucijas ir nustatė valstybės tvarkymo pradus, — jie buvo pripažinti laikinosiomis vyriausybėmis.

Turint galvoje šias pastabas, kitaip negalima į Jūsų klausimą atsakyti, kaip tik **neigiamai**. Šiandieną VLIKas tebėra tik neoficiali visuomeninė lietuvių politinių partijų organizacija. Svetimieji nėra jo dar pripažinę net oficialia lietuvių organizacija tremtyje. Gaila, kad taip yra, bet taip yra.

Į papildomą Jūsų klausimą, “jei VLIKas nėra neoficialinė Lietuvos egzilinė Vyriausybė, tai kas, laikui atėjus, galėtų Lietuvos egzilinę Vyriausybę sudaryti,” - atsakysiu praktiškai. Užuo kalbėjus apie egzilinę vyriausybę, būtų gera mums savitarpįje pramatyti metodus, hipotezes, kaip tikslingiau būtų galima elgtis pagal Lietuvos interesus ir kaip galima būtų siekti vyriausybės sudarymo. Galima būtų metodus, hipotezes pramatyti, bet reikia, kad mes turėtume rimtą studijų organą, bendru susitarimu sudarytą, kuris projektus apgalvotų, išstudijavęs reikalą iš juridinės ir politinės pusės bei pagal tarptautinę praktiką ir kuris projektus parengtų. A priori negalima “receptą” pateikti, bet reikia žiūrėti, kaip tikslingiausia ir geriausia būtų elgtis ir kas svetimųjų lengviausiai ir greičiausiai galėtų būti pripažinta. Tas pats organas eventualiai galėtų projektą sudaryti, ką palikti iš senų mūsų konstitucinių nuostatų bei įstatymų, bei ką pakeisti, kai atgausime nepriklausomybę, laisvę.

Dail. A. Galdiko paveikslas, padovanotas ALTo ir VLIKo vardu JAV valstybės sekretoriui J. F. Dulles, VLIKo pirm. M. Krupavičiui birželio mėn. lankantis valstybės departamente.

Painting by Artist A. Galdikas presented jointly by ALT and VLIK to the Secretary of State, J. F. Dulles. Presentation was made during visit of VLIK Chairman M. Krupavičius in June.

S. GIRDVAINIS:

— VLIKas jokiais atžvilgiais negali būt laikomas egziline vyriausybe. Jis yra partiniai susiorganizavusios visuomenės politinė išraiška. Savo atitinkamose ribose veikdamas VLIKas atliks patį naudingiausią ir efektingiausią darbą. Šiandien yra per anksti kalbėti apie būdus, kuriais galės būtų eventualiai sudaryta egzilinė vyriausybė. Toks sudarymas ir jo būdai priklausys nuo daugelio tarptautinės politikos ir mūsų vidaus faktorių. Greičiausia, reikia manyti, kad Lietuvos vyriausybė susidarys pavergtos tautos iniciatyva, panaudojant visus, jos dispozicijoje esančius, politinius faktorius.

— Kas turi pilnesnę teisę kalbėti Lietuvos vardu: VLIKas ar Lietuvos diplomatų šefas min. St. Lozoraitis ir kodėl?

DR. S. BAČKIS:

— Atsakydamas į pirmąjį klausimą didžiąja dalimi pasisakiau ir šiuo klausimu. Tegalėčiau tik šiek tiek papildyti.

Lietuvos Diplomatinė ir Konsularinė Tarnyba užsienyje yra Lietuvos Valstybės vyriausybinių, par excellence, institucijos, reguliariai ir teisėtai įkurtos, svetimųjų pripažintos ir pripažįstamos. Santykiuose su svetimaisiais, su užsieniu, jos ir turi teisę ir pareigą Lietuvos Valstybės vardu kalbėti. Normaliai, pagal priimtą tarptautinę praktiką, per jas eina bet koks santykiavimas su svetimaisiais, su užsieniu. Jos užsienyje yra atsakingos už Lietuvos užsienio politiką bei diplomatiją, nes negali būti kelių Lietuvos Valstybės diplomatinė ir konsularinių tarnybų, negali būti keleriopos Lietuvos užsienio politikos, ar diplomatijos. Rodos, tai labai aiškus ir naturalus dalykas ir dėl jo nėra daug ko kalbėti... Dar reikia pridurti, kad Jūsų klausimo dalis, “ar Lietuvos Diplomato šefas...” - nėra tiksli. Žinomos p. J. Urbšio, Lietuvos Užs. Reikalų Ministerio, telegramos tekstas kalba apie “Lietuvos Diplomatinės šefą”, kas logiškai reiškia ir Lietuvos Diplomatinės šefą ir Diplomato šefą. Todėl natūralu, kad mūsų užsienio politika, diplomatija turi būti vedama Lietuvos vardu mūsų Diplomatinės Tarnybos, Lietuvos

Dr. S. Bačkis, Paryžius, Prancūzija, Įgaliotas Lietuvos ministeris Prancūzijoje. Žiūr. pasikalbėjimą su juo ir S. Girdvainiu 5 psl.

Dr. S. Bačkis, Lithuanian Minister Plenipotentiary to France. (See interview with Dr. Bačkis and S. Girdvainis on Page 5).

Diplomatijos šefo koordinuojamos ir vadovaujamos.

Savaime suprantama, Lietuvos Diplomatinė Tarnyba negali neatsižvelgti į politinių lietuvių sluoksnių pageidavimus, norus, bet lietuvių politiniai sluoksniai negali pamiršti, aplenkti Lietuvos Diplomatinę Tarnybą, Lietuvos Valstybės teisėtą vyriausybę instituciją užsienyje, bei ką daryti virš jos galvos, ar šalia jos. Tvarka ir susiklausymas turi būti. To reikalauja Lietuvos interesai.

S. GIRDVAINIS:

— Atsakymas į pirmąjį klausimą nurodo, kieno vardu ir kaip gali kalbėti Diplomatijos šefas ir VLIKas.

— Kaip žiūrėte į dr. P. Karvelio paskyrimą,

padarytą VLIKo, prie Bonnos vyriausybės atstovauti Lietuvai, kaip kad spaudoje buvo paskelbta?

DR. S. BAČKIS:

— Pabaltiečių gyvenime tremtyje tai pirmas toks nuotykis. Ligi šiol tiek estų, tiek latvių, tiek lietuvių valstybės atstovai, ar konsulai buvo skiriami atitinkamų diplomatinė tarnybų ir diplomatinė keliu. Tokie precedentai buvo Australijoje, Ispanijoje, Kanadoje, Vokietijoje bei kitur. Reikia dar pridurti, kad estų ir latvių delegatai ar ryšininkai Vokietijoje yra paskirti jų diplomatinė tarnybų rūpesčių ir jie artimai bendradarbiauja bei dirba su savo diplomatinėmis tarnybomis.

Tai precedentai, kuriuos reikia galvoje turėti. Šiaip, netikėdamas, kad VLIKas užsimojęs būtų atskirą Lietuvos Diplomatinę Tarnybą kurti, ar atskirą Lietuvos užsienio politiką bei diplomatiją vesti, kada užsienyje teisėta Lietuvos Valstybės Diplomatinė Tarnyba veikia, — į VLIKo paskyrimą savo delegato - ryšininko (žiūr. ELTOS Biulet. 15 nr. gale pranešimą pagal Vokiečių DAP biuletėnį) prie Bonnos Vyriausybės Lietuvai atstovauti, žiūriu, kaip į nesusipratimą tiek formaliu, tiek esminių požiūriu. Aukščiau pakankamai esu pareiškęs minčių, kurios mano teigimą paaiškina, todėl nebesikartuju.

S. GIRDVAINIS:

— Dr. Karvelio paskyrimas buvo jo paties ir dalinai spaudos iškreiptas bei nesuprastas. Dr. Karvelis gali būti VLIKo delegatas arba įgaliotinis prie Bonnos vyriausybės. Jo paskyrimas tačiau neturi jokio valstybinės reprezentacijos pobūdžio. Viena, kad VLIKas kaip politinė visuomeninė organizacija negali diplomatiniai atstovauti valstybės. Antra, valstybės atstovavimo klausimas yra griežtai tvarkomas nusistovėjusių tarptautinių papročių. Nei viena šių papročių reikalaujama sąlyga nebuvo išpildyta Dr. Karvelio paskyrimo proga. Reikia labai apgailestauti, kad šis klausimas taip nerimtai iškeltas nepasitaravo nei Lietuvos reikalams nei kai kurių lietuviškų politinių organų savigarbai.

S. Girdvainis, Roma, Italija, Įgaliotas Lietuvos ministeris prie Šv. Sosto. Žiūr. pasikalbėjimą su dr. Bačkiu ir S. Girdvainiu 5 psl.

S. Girdvainis, Lithuanian Minister Plenipotentiary to the Vatican. (See interview on Page 5).

MUMS REIKIA...

(Atkelta iš 4 psl.)

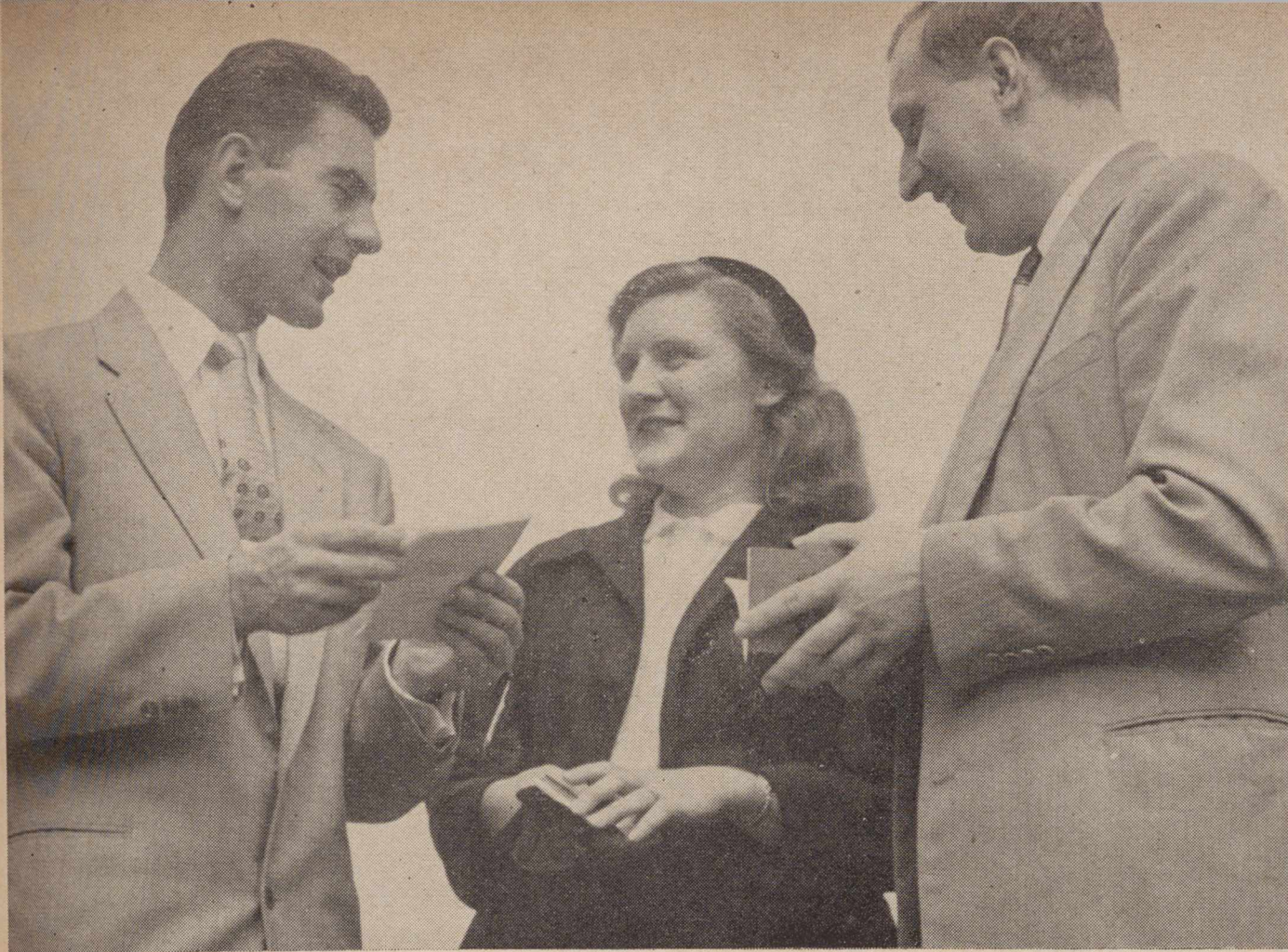
už nepriklausomybę, kurie yra gyvas tiltas tarp "Aušros" ir dabarties. Turėtume įsisąmoninti, kad mums yra didelis nuostolis, kad dabartiniame tautinio gyvenimo sunkmetyje mums nėra Basanavičių, Valančių, Kudirkų, Tumų, Vileišių, Sleževičių, kad per mažai mūsų tarpe liko Krupavičių, Kairių, bet vis didėja šarūnų skaičius.

Mūsų veiksmų, mūsų neskaitlingos visuomenės nesusitarimas, partikuliarizmas negali būti pateisintas ir dabartinės tarptautinės politikos, į kurią mes dedame tiek daug vilčių, raida. Demokratiškas pasaulis, su kurio likimu artimai surišta ir mūsų tautos ateitis, iki šiol nepajėgė formuluoti aiškos politinės koncepcijos. Sulaikymo (containment) politika mums nieko gero nežada, išlaisvinimo (liberation) politika, kuri viena gali atnešti mūsų išgelbėjimą, nenuėjo toliau nedrąsių žodžių ir užgėso. Dabar vis daugiau pradedama kalbėti apie gyvenimo (co-existence) politiką. Jos tikro veido mes dar nežinome, bet jos gaires nurodo kai kurie paskutiniai tarptautinės politikos įvykiai: Mendes France pradėjo maratonišku greičiu parceliuoti Prancūziją, Europos Gynimosi Bendruomenė (EDC) miršta, auga pavojai ir NATO. Bet užtat ne tik Bevanas, bet ir Attlee bičiuliškai puotauja su Malenkovu, valgo patiekalus iš Lotoso su Chou En-Lai ir, gerai nusiteikę, pasauliui skelbia, kad Sovietų Sąjunga ir komunistinė Kinija kuria laimingą tautų šeimą. Tie pradiniai koegzistencinės politikos pavyzdžiai nieko gero mums nepranašauja. Realiai svarstant galima prileisti, kad mūsų ir kitų pavergtų tautų išlaisvinimas pradeda tapti neaktualiu ir nustumiamas į tolimą ateitį. Išlaisvinimo politika negali būti suderinta su atidavimu komunistams vėl dvylikos milijonų žmo-

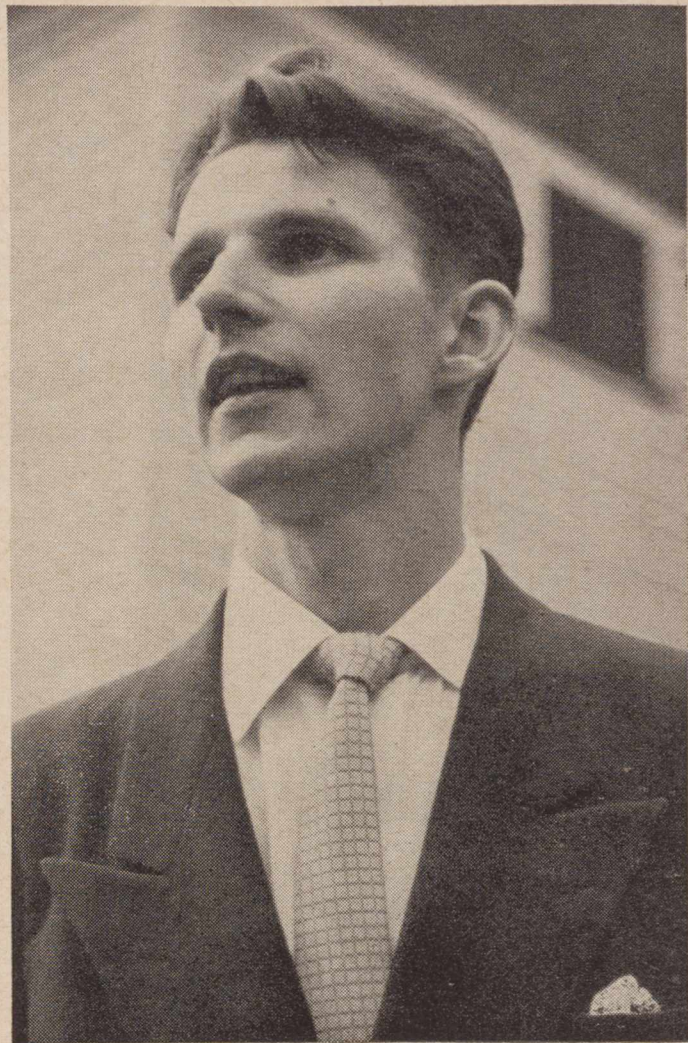
Marijos Vid. Mokyklos, Chicago, Ill., moksleivės, norėdamos įamžinti Marijos Metus, užsakė Italijoje kiekvienai klasei po Marijos statulą, viso 40 statulų. Vysk. V. Brizgys, pašventino pirmąją statulą siuntą (18 statulų), įteikdamas po vieną klasių seniūnėms. Kairėje mokyklos vedėja ses. M. Anastazija. Marijos Vid. Mokyklą veda lietuvės seserys kazimierietės.

Girl students of Maria High School in Chicago, Ill., ordered 40 Italian statues of the Blessed Virgin to commemorate Year of Mary. First shipment of 18 statues (one for each class) was blessed by Bishop Brizgys. School is run by Lithuanian Casimirite Sisters.

Lietuvių Studentų Sąjungos biuletenio "Studentų Gairės" redakcinis kolektyvas. Iš kairės dešinė: V. Kamantas, D. Bartuškaitė ir Pr. Joga, vyr. red. Visi redakcinio kolektyvo nariai yra iš Cleveland, Ohio.

Staff of the Lithuanian Students Society bulletin **Studentų Gairės**. All members are from Cleveland, Ohio.
V. Valaičio foto

Kęstutis Kudžma, Brooklyn, N. Y., JAV Lietuvių Studentų Sąjungos centro valdybos pirmininkas.

Kęstutis Kudžma, Central Committee Chairman of the Lithuanian Students Society of the U. S., Brooklyn, N. Y.
V. Valaičio foto

nių ir didelių teritorijų. Tie žiaurūs faktai griauja mūsų viltis ir nubloškia mus į 1945 m. grėsmingas nuotaikas. Todėl tampa visai suprantamas lietuvių susirūpinimas mūsų vadovaujančių veiksmų padėtimi, jų tarpusavio santykiavimo, nes tie dalykai yra reikšmingi mūsų politinei akcijai, mūsų gyvybinių reikalų gynimui.

Lietuviai tremtyje įsiskaudino, besekdami mūsų vadovaujančių veiksmų nesutarimus, jų tarpusavio ginčus ir įkyrius taisymsius. Lietuvių visuomenė yra pasipiktinusi, kad ta kova tapo išnešta iš savo kiemo. Lietuvių visuomenė laiko laisvinimo darbo pažeidimu, jei dėl tų nesutarimų nukentčia lietuvių tautiniai ir valstybiniai reikalai. Todėl tremties lietuviai įsakmiai nori, kad mūsų baigtųsi politinis šarūnizmas ir įsigyventų vidinė taika, nes ji yra vyriausia sąlyga laisvinimo kovoms suaktyvinti ir jas laimėti.

Dėl tos vidinės taikos pirmiausia turėtų dirbti patys vadovaujantieji veiksniai. Jei mūsų diplomatiniai atstovai užsieniuose nepadeda ar nepakankamai padeda tai taikai tapti realybe, tai ir jie neša pilną atsakomybę už tos neigiamybės toleravimą.

Lemiantis vaidmuo šitame reikale atitenka politinių partijų ir kovos sąjūdžių, sudarančių VLIKą, vadovybėms. Visuomenė reikalauja iš jų ne tik žodinio sutarimo, bet ir inspiruojančios vieningos akcijos. ALTas, ALB LOKas, LLKas negali nemesti viso savo orumo lietuvių vienybei įgyvendinti. Visos lietuvių organizacijos ir visuomenė neatidėtinai ir nenutrūkstančiai daro visa, kad mūsų laisvinimo darbas išjudėtų iš mirties taško ir išsiveržtų iš užkeikto nesutarimų rato. Tie nesutarimai yra pačių mūsų sukurti, mes patys turime juos nusviesti į nebūtį.

Kodėl galėjo žiaurios priespaudos laikais spontaniškai susirinkti Didysis Vilniaus Seimas? Kodėl 1917 m. galėjo įvykti Vilniaus konferencija, iš kurios išriedėjo Tautos Taryba, nuvedusi tautą į nepriklausomybę? Kodėl Pir-

mojo Pasaulinio Karo metu įvyko politinės konferencijos Stockholme. Lozanoje? Kodėl 1918-1920 m. dešimtys tūkstančių savanorių išėjo laisvės ginti? Kodėl rudajam terorui siaučiant gimė VLIKas?

Minėtų konferencijų dalyviai nebuvo išrinkti demokratišku balsavimu. Bet tautos masės neigė jų teisių ir pakluso jų sprendimams, turėjusiems lemiančios istorinės reikšmės atgimstančios, kovojančios tautos ir atsikuriančios valstybės ateičiai. Tie didingi faktai gimė tik dėlto, kad tų laikų lietuviai negalvojo apie politinę aritmetiką ir nežaidė kontinueteto pokerio. Tuometiniams lietuviams tautos, valstybės reikalai buvo svarbiausi, lemiantys ir įpareigojantys.

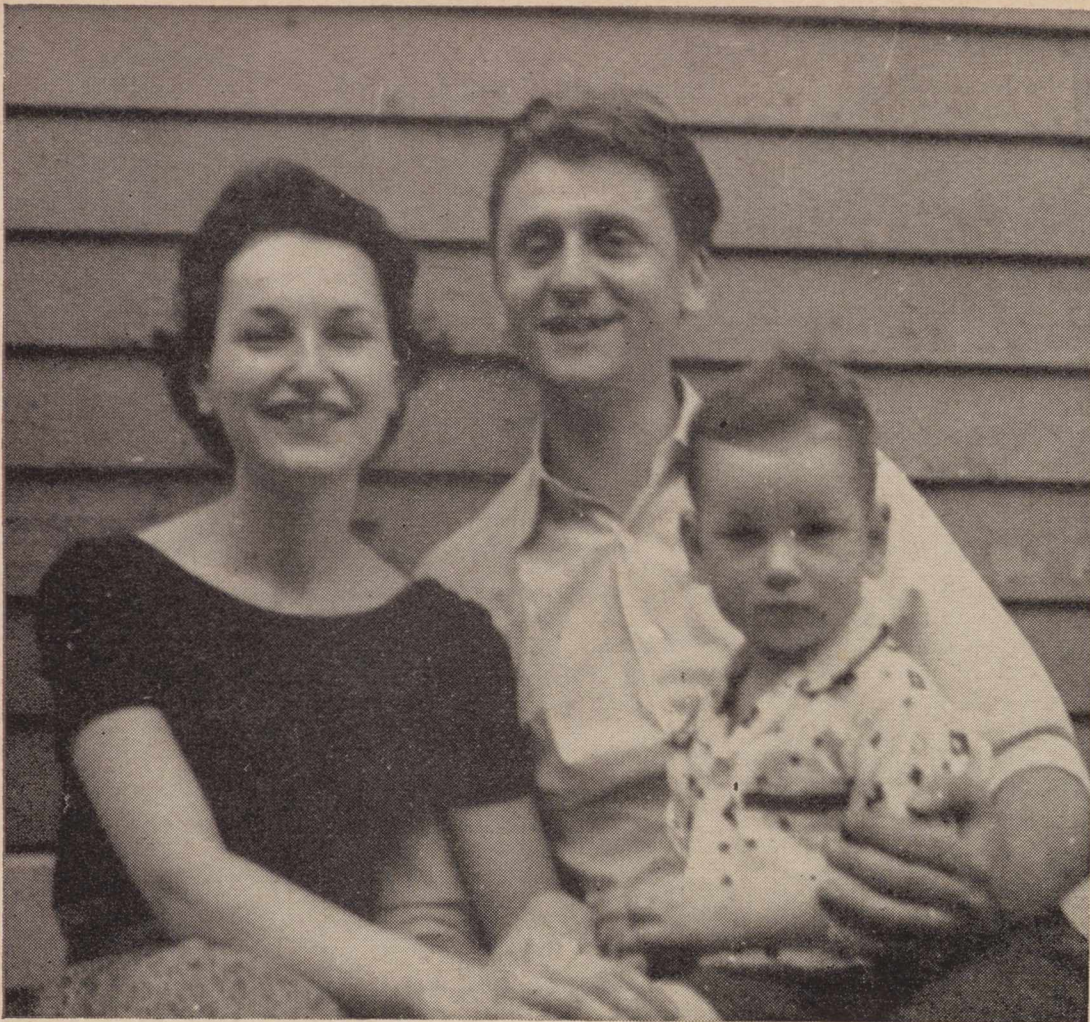
Mums turėtų būti aišku, kad mūsų vadovau-

jantieji veiksniai ir visuomenė, veikdami atskirai, neįvykdys didžiųjų uždavinių. Pavieniai ir susiskaldžiusiai dirbdami negalės sutelkti savo sugebėjimų. Lietuvių masės be vadovaujančių, visus apjungiančių institucijų, išbarstys savo jėgas, eikvos lėšas antraeilių tikslų siekimui. Vadovaujantieji veiksniai be atramos, be patikėjimo tautos masėse, ilgainiui atitols nuo
(Perkelta į 11 psl.)

Lietuvių studentų grupė, lankanti Illinois universitetą, Urbana, Ill. Pirmoje eilėje iš kairės dešinė: I. Vadopalaitė, K. Garmutė, J. Skaudytė, D. Dirviauskytė, N. Velžaitė, L. Luinytė, D. Sabaliauskaitė, B. Orvidaitė, J. Bendikaitė; antroje eilėje - V. Germanas, M. Neimanaitė, K. Labanauskas, L. Trečiokas, J. Variakojis, V. Petrauskas, K. Mikėnas; trečioje eilėje - A. Bakaitis, Vaičiūnas, A. Pabarčius, V. Gylis, V. Lapatinskas, A. Dundzila, R. Babickas, J. Juodelė, J. Baltrušaitis, R. Kašuba, J. Končius, R. Dirvianskas; ketvirtoje eilėje - K. Vaičius, L. Stankaitis, S. Neimanas, R. Pipynė, M. Jazbutis, J. Šmulskštys, R. Gaška, E. Vitkus, S. Zubkus, A. Avižienis.

Group of Lithuanian students attending the University of Illinois at Urbana.

Rašytojas A. Landsbergis, Richmond Hill, N. Y., su žmona Joan ir sūnumi Pauliu. Žiūr. jo novelę šiame puslapy.

Writer A. Landsbergis with wife Joan and son Paulius. (See his short story on this page.)

Medis, balsas, kažkas balto

A. LANDSBERGIS,
Richmond Hill, N. Y.

Plojimai minkštai nuklapsi tvan-koje. Po spalvotų kaspinių suraukšlėtomis lubomis, popierinės staltiesės sukrebžda nuo ragautojų skvernų. Loterijos atidarymo kalba baigėsi — pats laikas prasidėti mūsų pasakojimui.

Leonas Balsys žvaliai apmetė akimis pustuzinį senkančių vyno butelių. Kur tik labdara, ten nuobodžios kalbos ir šykštūs stalai — postringavo jis. Pirmiau imt ir tik vėliau duot, ne taip kaip bokse. Toks gudrus palyginimas pralinksmino jį; jis mėgdavo sugretinti nuobodžias padėtis su sporto pasaulio įvairumu.

Tiksliau mostu jis perkėlė artimiausiąjį butelį prie savęs. Jo profiis ir baritonas bergždžiai eikvojosi tarp pagyvenusių moterėlių spalvotomis skrybėlaitėmis ir šventadienėse eilutėse prakaituojančių vaikų. Stiklėlis vyno, ir jis išeis, nelietęs kartoninio skonio buterbodų ir paliks šviesiaplaukį vaikėžą dėsoti į televizijos aparatą scenos vidury. Namie jo laukė alus šaldytuve ir bokso rungtynės televizijoje. Leonas niekad netrukdamo nusikratyti nuoboduliu: kas nori lažintis, kad po penkių minučių jis nebeprišimins nei žodžio iš atidarymo kalbos.

Taip jis pasisuko įsipilti vyno ir alkūne užkliudė praeinančią moterį. Aiktelėjimas, ji atšoka atgal, ir jie abu sužiūra į stiklėlį jos ištiestoje rankoje. Jis buvo tuščias. Moteris sumišusiai šypstelėjo, ir Leonas vėl pridėjo butelio kakliuką prie savo stiklinės. Tačiau jis jautė, kad ji tebestovi priešais jį. Iš tų, kur reikalauja ypatingo dėmesio — nusprendė jis. Jei būtų gražesnės, nereiktų reikalaut. Gal ji palaikys jį nerangiu? Tegul. Arba droviu? Palauk, palauk, šito niekam nevalia galvot. Leonas pasiūlė jai butelį:

— Jūsų stiklėlis tuščias.

— Ačiū, aš jau išgėriau vienu per daug. Matot, aš net išsigandau tuščio stiklėlio.

Leonas atitraukė butelį, bet ji vis dar nejudėjo iš vietos.

— Jūs vaikštot tiesiai, — sumurmėjo jis.

— Pažiūrėkit į mano akis. Jos rudos, taip?

Leonas linktelėjo.

— Paprastai jos pilkos, bet vos tik aš išgeriu stiklėliu per daug, jos paruduoja.

Kaip jos pilkai rudos akys siurbėsi į jį, giliau nei to vaikėzo į televizijos aparatą! Dabar nebebuvo kalbos, kad jis atsuktų nugarą jai. Tai kas, kad jos veidas kaip kokios gailėstingosios seselės. Jame vaizdžiai išrašytas susižavėjimas Leonu, lyg jo vardas baltame popieriaus lape. Dabar prasidėjo vienas maloniausiųjų žaidimų, ir Leonas metėsi jin negalvodamas. Jo proseneliai irgi nebūtų galvoję. Ar reikia galvot prieš ištuštinant stiklą vyno, nusi juokiant, nusižioaujant?

— Ir kokios jūsų akys, kai jūs įsimylit?

Jis perėjo į puolimą, neslėpdamas pasitenkinimo savo sąmojumi. Tuo jau ji parodys, kad ji nenori gintis.

— Juodi rėmeliai atsiranda aplink jas, — atsakė ji kukliai.

— Ką aš matau?!

Jis nudavė nustebimą ir, pasilenkęs prie jos, sušnabždėjo:

— Juodi rėmeliai, dabar.

— Jūs klystat. Aš tikrai žinau, kad jų dabar nėra, — kalbėjo ji labai rimtai.

Ji gynėsi! Ji taip pabrėžė žodelį "tikrai", kad sakinyš vos neperlūžo. Leonas visai nesitikėjo to ir, keršydamas, skubiai apibūdino ją savo mintyse. Tos amžinos mergaitės, kurios ir dvidešimt aštuoneris susikrovę, dar erzina žmones savo išplėstom akim, raudonkepurišku nuoširdumu. Kurios ieško kažko, nepametę, ir niekad nesuabejoja, kad visas pasaulis tik ir lakuoja sutikt jas ir klausytis jų.

Jam tylint, ji papurtė galvą ir sušnabždėjo:

— Jūs man kažką primenat. Sakykite — ką?

Leonas pastatė butelį ant stalo.

— Ką aš jums primenu? Jūsų gi-

minę?

Jos šypsenoje sudrebėjo linksnumas. Jos veidas nušvito, ir, staiga, ji tapo patrauklesne. Taip, perkarę keturiolikmetės pabunda vieną rytą ir nustemba išvydę savo gražumą veidrody.

— Ne, ne. Medį, ažuolą... aktoriaus balsą deklamuojant mano mylimiausią monologą... kažką balto kaip rytą prie ežero... Kažką daugiau, daug daugiau... Padėkit man, aš jau beveik galiu užčiuopt.

Jos išjautimas erzino jį. Greitai jis pavers viską juokais:

— Baltą medį, kuris kalba?

— Jūs juokaujat, — ištare ji tyliai.

— Jums patinka balti medžiai, — mėgino jis tęsti pašaipiu tonu, bet pagavo save susigėstant. Kas vertė jį būti mandagiu su ja? Pykdamas jis prabilo šiurkščiai ir drąsiai, kad tik parodžius jai savo pranašumą.

— Mažyt, čia nepatogu išsišnekėti iš dūšios. Aš žinau gerą restoraną. Visai čia pat. Ten niekas nesutrukdyt mėsų.

Ji tylėjo.

— Ten galėsi laikyti mano ranką, apžiūrėti mane iš arčiau. Tuo atspėsi, ką aš tau primenu.

— Medį, balsą, kažką balto, kažką, ko aš negaliu atspėti, — tarė ji su liūstančia šypsena.

— Eime, — pakartojo jis ir išsaukiančiai mirktelėjo.

— Jūs toks gudrus, — atsakė ji, tarsi kiaurai permatydama jį ir nusi juodama savo viduje. Paskutinė šelmiškumo kibirkštis spragtelėjo jos balse.

— Man reikia eit, aš ne viena, — ištare ji kasdieniškai ir apsižvalgė aplinkui. Dabar ji niekuo nesiskyrė nuo kitų svečių, ir jis matė, kiek daug užgėso jos žvilgsny ir žodžių skambėjime.

Leonas spėjo padaręs klaidą ir veltui stengėsi aprėpti nuostolio didumą. Jis nenorėjo, kad ji išeitų.

— Taip greitai? — ištūmė jis. — Aš nežinau jūsų vardo.

— Regina. Atsiprašau.

Ji nevirkiai linktelėjo ir nuskubėjo išėjimo durų linkui.

Leonas valandėlę stovėjo nejudėdamas. Gėlėtos skrybėlaitės zujo aplink jį. Vaikėzas nenuslūgusiu susižavėjimu tebespoksojo į televizijos aparatą.

— Aš net nežinau, ar ji išteklėjusi, — kažkodėl dingtelėjo Leonui.

Kai namie jis žvilgterėjo į veidrodį, jo veidas buvo nebe tas pat. Už pažįstamų bruožų slėpėsi nepažįstamasis. Pirmą sykį Leonui pasijuto nejauku vienam.

Nepažįstamasis pasiliko su juo. Jis niekad neišsidavė, bet ir nepasitraukė. Leonas ėmė gaišti daug laiko galvodamas apie save. Jis net prisivertė porą psichologinių knygų perskaityti. Tačiau jo net ir sapne neaplenkė mintis, kad tas trumpas pokalbis prie užkandžių stalo būtų galėjęs jį taip paveikti. Tokie dalykai neįmanomi. Ir jis negalėjo paaiškinti sau, kodėl jis, žodis į žodį, atsiminė loterijos atidarymo kalbą.

Žmonės pastebi ir mažesnius pasikeitimus. Darbovietėje Leonas nebesuprasdavo anekdotų. Jis praleisdavo svarbiausias futbolo rungtynes ir, be rimtos priežasties, atsisakė būti renkamu į sporto klubo valdybą. Jo sveikas baritonas ėmė virpėti kaip romansų dainininkai senose plokštelėse. Žmonės nereikėjo ieškoti paaiškinimo: meilė graužė jį. Jam vedus, sprendimas buvo dar aiškesnis: meilės trūkumas kankino jį. Žmonės visad lengvai įspėja, visad griebiasi didelių dalykų: meilės, neapykantos. Kam būtų atėję

į galvą atvesti Leoną atgal į labia ringosios loterijos atidarymo vakarą ir pakartoti kelis sakinius, kurių niekas kitas negirdėjo? Kas būtų galėjęs atrasti salę jo praeities galvių plane?

Laikui slenkant, Leonas netikėtai po niuresniu, bet ir mažiau beprotiškėję savimi. Kadaiše jam buvo pranašaujama didelė ateitis firmoje. Dabar, artėjant pensijai, jis buvo labai netoli pažengęs.

Senstanti Regina — mes grįžtame prie jos pasakojimui užbaigti — niekad nestokojo darbų, bet labiausiai ji mėgo rūpintis savo gausiais anūkais. Šitą buvo galima įspėti jau loterijos vakare. Žiema jos veide neuždengė gerumo žalmos.

Jos anūkų gimtadieniai pripildydavo metus nesibaigiančių vaikų vaišių ruošimu. Vieną tokią triukšmingą popietę, mažųjų būriui baigus valgyti ledus ir išgūžėjus į gretimą kambarį, ji pabraukė ranka su ietą popierinę staltiesę. Loterijos salė atsistojo prieš akis. Staigiai nušvitimu, ji suprato, ką ji matė tame vyriškyje: anapus medžio, balso ir baltumos. Remdamasi rankomis stalo ir su jaunystės šypsenos veide, ji ėmė keltis iš kėdės, bet sustojo pusiaukelyje. Kam aš pasakysiu tai? — galvojo ji. Iš gretimio kambario, užslopindamas būgnelį, plonutis verksmas pabiro šventadieniškomis šukėmis. Jie nesupras, o suaugę supras dar mažiau už juos. Ji niekad nesužinojo vyriškio pavardės, ir, kažin, ar jis dar tebe gyveno. Ji vėl atsisėdo, atsiduso ir paliko niekam nesakiusi.

ISLEIDŽIAMAS RAŠYTOJŲ METRAŠTIS

Šiemet viso pasaulio lietuvių tarpe minima spaudos atgavimo 50 metų sukaktis atžymima didžiuli literatūros metraščių, kuris šį rudenį išleidžiamas Brooklyne, N. Y. Tai bus kartu ir tremtyje praleistų dešimties metų paminėjimas.

Metraščių išleisti ryžosi J. Sodačio vadovaujama "Gabija", Didžiajame New Yorke sukanti smarkų kultūrinės veiklos ratą. Knyga bus apie 500 psl., įrišta į drobės viršelius ir skoningai dail. Prano Lapės papuošta.

— Imdamasis metraščių leidimo, jaučiu, kad išeinu rizikon, nes bent šiuo metu nežinau, kaip galėsiu suvesti galą su galu, bet pasitikiu lietuviška visuomene. Tikiu, kad kiekvienas norės tokią knygą savo lentynoje turėti, — sako leidėjas J. Sodačis.

Knygą jau galima užsiprenumeruoti leidykloje, kurios adresas yra šis: 335 Union St., Brooklyn 11, N. Y. Prenumeratos kaina \$5, pavienė kaina bus \$6.

Metraščių redaktorius Stepas Zbarskas, kuris tvarko prozas skyrių, štai ką sako apie jau spausdinamą metraščių:

— Rinkdami metraščių medžiagą, nesiskirstėme rašytojų nei amžiumi, nei literatūrinėm srovėm. Kas mums rūpi — tai jų kūrybinis pajėgumas, kuris turės parodyti skaitytojams, kad lietuvių rašytojai, nors veikiami svetimų kalbų, svetimų stilių ir svetimų dvasių įtakos, vis dėlto pasiliko ištikimi lietuviškam kūrybiniam žodžiui.

Jau atiduota rinkti 61 autoriaus kūryba. Valstybėmis imant, lietuviai kūrėjai dalyvauja iš JAV, Kanados, Brazilijos, Argentinos, Čilės, Australijos, Anglijos, Vokietijos ir Švedijos. Dalyvauja prozininkai, dramaturgai, poetai ir publicistai.

Poetas Jonas Aistis, kuris redaguoja metraštyje poeziją, dramą ir straipsnius, sako:

— Savo skyriuje turiu per keturiasdešimt autorių. Atrodo, kad mano kūrybos rūšis — poezija nestovi paskutinėje vietoje. Medžiagą bendrai vertinant, reikia pasakyti, kad leidinys nebus prastesnis už Tremties Metus.

(Sk.)

J. Augustaitytė-Vaičiūnienė

MOTINOS ŠEŠĖLIS

*Iš jos pavidalo neliko nieko,
Tiktai šešėlis, budintis prie židinio šviesaus,
Kurs perveda, bežengiančius per slenkstį,
Vaikaičius ir įrašo jų visų vardus,*

*Kai grįžta jie dirvonus plėšę,
Ramius pašėrę jaučius dobilais žaliais, —
Įkaitę akmenis jau atvėšę,
Ir paukščiai tamsiasparniai nusileis.*

*Ji duoną padalins ruginę,
Sumirkusių dienų tikru krauju . . .
Ir piemens bandą bus parginę, —
Vėl ji gyva už stalo tarpe jų.*

*Per ištiestas rankas kerčioms palaimint
Svajingai ramiaakis vakaras tekės,
Tarp žolinėms pašventintų sienų,
Kurio parėjimu iš naujo kartos įtikės,*

*Knygas kai atsivertus didžio rašto,
Įkvėps ji parašams seniems atgajos . . .
Užgesę pelenuos žaibai gyvybę mąsto,
Rykauja kūdikiais ant kelių jos.*

*Keliauja iš visų šalių to namo linkui,
Kuris paklydusių takų supranta skambėsius gailius,
Kur rankomis tomis pačiomis surinko
Tuos mūsų kryžkelius, kaip perlų karolius.*

Poetė J. Augustaitytė-Vaičiūnienė, Cicero, III.
Poet J. Augustaitytė-Vaičiūnienė, Cicero, III.

AMERIKOS LIETUVIAI LIETUVOS LAISVĖS KOVOJE

DR. J. J. BIELSKIS, Los Angeles, Calif.

(Tęsinys iš rugsėjo mėn. numerio)

Amerikos lietuvių organizuotos veiklos pradžia.

Organizuota Amerikos lietuvių tautinė veikla pasireiškė jau 19-to šimtmečio paskutiniųjų penkiolikos metų bėgy. Juo griežčiau nuo lenkų atsiskyrė, savąsias organizacijas tvėrė ir ugdė, tuo daugiau tautos reikalais susirūpino. Tautiniam susipratimui kylant, lietuviai pastebėjo kitų tautų, kaip airių, vokiečių, italų ir kitų, gerai organizuotus vienetų ir veiklų savo tautos reikaluose dalyvaujančius. Be abejo, tas pavyzdys mūsiškiams buvo geru akstinu.

Susidarius "Lietuvos Mylėtojų" draugijos užuomazgai 1885 metais, o sekančiais metais steigiant "Susivienijimą Katalikiškų Draugijų" ir "Lietuvių Susivienijimą Amerikoje", bent dalinai tautinis pabudimas parodytas. "Aušros" žadinantis garsas pradėjo pasiekti ir Amerikos lietuvių. Vienur kitur pradėta kalbėti apie pasiuntimą Rusijos carui prašymo, kad jis Lietuvos priespaudą sušvelninti. Kiti net pasireiškė prieš prašymą: jie siūlė reikalavimą carui pasiūsti.

Žadinantieji įvykiai.

Tragiški ir katastrofiniai įvykiai paprastai prikelia ir tautiniai kėčiausiai užmigusių, visuomenės rei-

kalus pamiršusius. Laivo "Lusitania" nuskandinimas įtraukė nekarinius amerikiečius karan su Vokietija; Pearl Harbor tragedija pagreitino amerikiečių karą su Japonija. Taigi, panašūs įvykiai yra buvę žadinančiu balsu ir mūsiškiams. Pavyzdžiui, Kražių skerdynės 1893 m. lapkričio mėn. buvo lyg rūstaus perkūno trenksmas, prikėlęs Amerikos lietuvių iš tautinio apsnūdimą - apsileidimo. Įvairiose kolonijose tuoju sušaukti masiniai mitingai, kuriuose reikšta rūstūs protestai. Kreiptasi į Amerikos spaudą ir visuomenę, prašant pareikšti savąjį reikšmingą protesto žodį prieš tokius žiaurius ir smerktinus Rusijos elgesius, kankinant ir žudant Lietuvos nekaltus žmones ir išniekinant Kražių bažnyčią.

Sužadintų Amerikos lietuvių bruzdėjimas tęsėsi gan ilgai. Rinkta aukos nuskriaustiems sušelpiti. Tautinis susipratimas augo ir stiprėjo. Drąsesni reikalavimai Lietuvai laisvės buvo vis dažniau girdimi. Tais pačiais metais iškelta mintis lietuviams dalyvauti tarptautinėje parodoje Paryžiuje. Visuomenė tam pritarė ir reikalingų aukų sudėjo. Paroda įvyko 1900 metais. Amerikos lietuvių pastangomis turėta ten savo skyrius ir tuo buvo rodoma pasauliui lietuvių tautos gyvumas, garbinga praeitis ir okupantų rusų daromos skriaudos.

Kaip pavyzdį, jog tautinis jaus-

mas vis labiau stiprėjo, galima pastebėti jau ir iš to, kad buvo rimtai svarstoma mintis surinkti aukų nupirkimui iš vokiečių Rambyno kalno ir įrengimui ten tautinės šventovės...

Rusijoje sudundėjusi revoliucija 1905 metais buvo kitu reikšmingu perkūno trenksmu. Tuoju Amerikos lietuviai bent laikinai pamiršo savo srovinius barnius ir nukreipė savo veiklą pagelbėjimui Lietuvai išlaisvinti. Vadai aiškino, jog dabar esanti gera proga priversti carą sušvelninti priespaudą. Girdi, revoliucijai suliepsnojus visoje Rusijoje, gal net bus galima Lietuvai autonomiją išgauti.

Dr. J. Šliupas ir J. Širvydas sudarė "Socialistų Partiją". Ten susikimšo neramūs ir abejotinos ištikimybės gaivalas. Paleisti revoliuciniai šūkiai; šaukiama - reikalaujama aukų ir vėl aukų "revoliucijai remti". Sudaromas "Centrinis Revoliucijos Komitetas" sekmingesniau aukų rinkimui. Kapsukas-Mickevičius susuko savo gūžtą, vadina "Draugas", ir pareikalavo sau didesnę surinktų aukų dalį. To pasekoje "Centrinis Revoliucijos Komitetas" skilo ir netrukus, kaip "Grigo bitės" pakriko, nes pradėjo aiškėti, jog ten sulindusiam gaivalui vien savieji reikalai terūpėjo. Jei ir buvo užsiminta apie Lietuvos laisvę, tai tik kaip priedangą tikrajam jų tikslui daugiau aukų gauti. Suprantama, tam gaivalui vadovavo Kapsukas, kuris vėliau vedė rusus - bolševikus pavergti Lietuvą.

Pirmasis Amerikos lietuvių seimas.

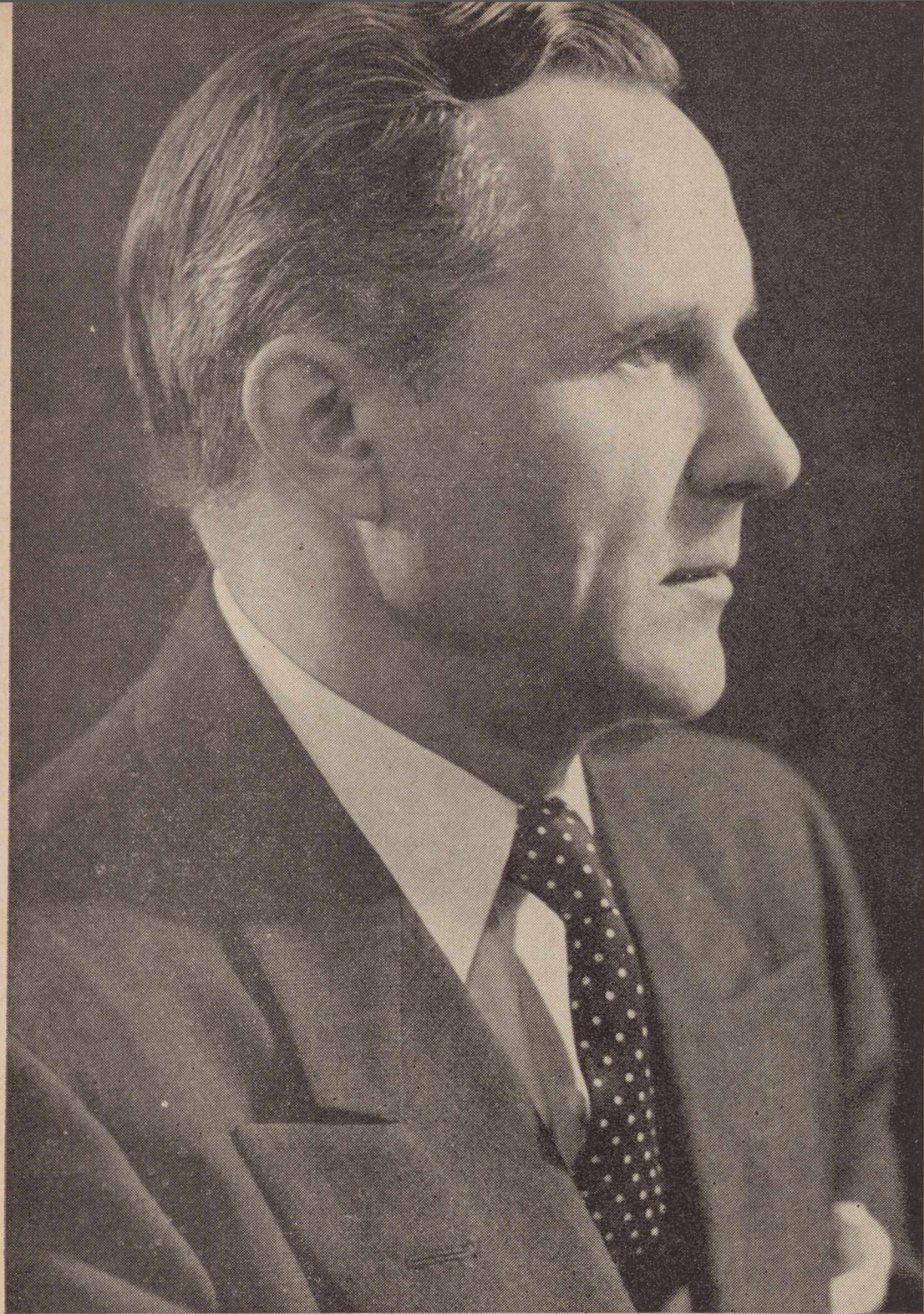
Šiek tiek nuo revoliucinio svaigulio atsipeikėję, sveikos minties vadai pamatė, kad su kapsukininkais nepakeliui. Lietuvoje įvykęs Didysis Vilniaus Seimas pakišo mintį šaukti Amerikos lietuvių seimą. Su ta min-

timi pasirodė kun. Jonas Žilinskas, žilius, jam pritarė kun. Kaulakis, dr. J. Šliupas ir kiti. 1906 m. sausio mėn. Philadelphijoje įvyko vietos draugijų atstovų pasitarimas sušaukti masinį mitingą Lietuvos laisvinimo reikalų aptarimui. Tų draugijų atstovai sutiko tokį suvažiamą pavadinti Amerikos Lietuvių Seimu.

Socialistai prieš Lietuvos laisvę.

Tas Seimas įvyko, bet kairieji jį užvaldė, savuosius komitetan aukoms rinkti sukišo, taip kad katalikai ir kai kurie tautininkai netrukus iš to komiteto pasitraukė. Tas komitetas, veikęs apie pusantros metų ir surinktų pinigų didesnę dalį socialistams perdavęs, "kojas pakratė". Vėliau tautininkai paskelbė, kad "Komitetai privalėtų aukotojams aiškinti, kad sudėti amerikiečių pinigai nuėjo ne revoliucijai, bet socialistinei propagandai Lietuvoje." ("Lietuva", Nr. 17, 1908 m.) Kiti tautininkai nurodinėjo, kad socialistų kalba apie Lietuvos laisvę yra tik skraistė, kurios priedangoj jiems patogiau savo partijai aukas rinkti. Kiek vėliau net patys socialistų organizatoriai - dr. Šliupas ir Širvydas, pasipiktinę tokiu elgesiu, nuo socialistų pasitraukė. Tuomet socialistams vadovauti liko tik Kapsukas, Grigaitis, Vidikas ir keletas kitų.

Pagaliau socialistai buvo priversti savo tikrąją spalvą parodyti. Savo elgesį prieš Lietuvos laisvinimą aiškindami, jie įrodinėjo, jog jie seka Lietuvos Socialdemokratų Partijos nustatytą kryptį. Pavyzdžiui, 1907 m. "Kovos" Nr. 32 rašo: "Mūsų partija rugsėjo mėnesį turėjo konferenciją, kuri nutarė, kad Lietuvos proletaras turi kovoti tik už bendrą visai Rusų valstybei Steigiamą Seimą; atskiras seimas Lietuvai buvo (Perkelta į 12 psl.)

Bronius Jonušas, Chicago, Ill., Chicagos Lietuvių Vyrų Choro dirigentas. Plačiau apie šį chorą žiūr. straipsnį šiame pusl. ir nuotraukas šiame ir kitame pusl.

Bronius Jonušas, conductor of the Chicago Lithuanian Men's Choir. (See photos and article.)

Chicagos Lietuvių Vyrų Choras

VL. BŪTĖNAS, Chicago, Ill.

Šiuo metu vienas populiariausių ir iškiliausių meno vienetų Chicagoj yra bene Chicagos lietuvių vyrų choras. Nors šis choras, kaip meno vienetas, yra dar labai jaunas, bet spėjęs gražiai užsirekomenduoti ir susilaukti daug simpatijos iš lietuviškos visuomenės.

1949 m. rudenį būrelis dainos entuziastų Chicagoje sumanė suorganizuoti vyrų chorą. Pradžią buvo sunki: nei gaidų, nei žmonių. Muzikinę dalį vedė Adolfas Gečas, nors jaunas, bet turįs puikių dainių rimtam chorvedžiui. Laikiną choro valdybą kartu su A. Geču sudarė V. Radžius ir A. Dzirvonas. Ilgainiui, intensyviai dirbdamas ir apie save burdamas vis didesnį dainos mylėtojų skaičių, jaunas vyrų choras drįso išeiti į viešumą ir išpildyti programas įvairių draugijų bei organizacijų ruoštuose rengimuose. Vyrų choro dainomis pirmieji susižavėjo senosios emigracijos lietuviai. Iš pirmųjų pasirodymų paminėtina: lietuviškoji programa Mokslo ir Pamonių Muziejuje, Vyčių maldos dienoje už Lietuvą, Vasario 16 minėjime Chicagoje ir kt.

1950. X. 15. Sokolų salėje Chicagoje vyrų choras davė pirmą viešą koncertą, talkininkaujant sol. I. Motiekaitienei ir sol. S. Baranauskui. Po šio koncerto dirig. A. Gečas išvyko muzikos studijuoti, ir choras liko be vadovo. Bet veikli valdyba, susidedanti iš V. Radžiaus, A. Kerelio, V. Žerono, E. Misevičiaus ir A. Krutulio, nenuleido rankų ir ieškojo naujo dirigento.

1951 m. Chicagon atvykus muz. Br. Jonušui ir sutikus chorui vadovauti, vyrų veidai prašviesėjo. Su

muz. Br. Jonušu vyrų choras pradėjo naują, našų ir kūrybingą periodą, kuris siekia ir šias dienas. 1951.V.25 toje pat Sokolų salėje įvyko pirmasis vyrų choro koncertas, diriguojant naujam dirigentui Br. Jonušui. Susidomėjimas koncertu buvo didelis — žmonės netilpo į salę, o vyrų choro dainos paliko gilų atgarsį kiekvieno klausytojo sieloje. Šiame koncerte chorui talkininkavo sol. M. Kripkauskienė, sol. S. Baranauskas, akomponavo muz. A. Kučiūnas. Toks netikėtai didelis visuomenės susidomėjimas ir geras koncerto įvertinimas, aišku, vyrams buvo nepamainomas akstinas žengti į naujus dainos barus. Po šio koncerto sekė visa eilė kitų koncertų Chicagoje ir kitose vietose. Be vyrų choro talkos neapseina daugelis didesnių minėjimų ir švenčių, kurių tiek daug būna Chicagoje. Kodėl taip pamilo vyrų choro dainas lietuviškoji visuomenė? Todėl, kad daugelį žavi choro pasiekta meninė aukštuma, kad vyrų choro dainos, tarsi iš amžių glūdumos kylą skardūs milžinkapių varpų garsai, primena romantiškąją Lietuvą, žadina viltį ir ne vieną uždega naujiems žygiams.

Pažymėtina tai, kad 1953.IV.25 choras atliko vieną iš didžiausių savo žygių: įdainavo į plokšteles lietuvių kompozitorių ir liaudies dainas. Dešimts dainų plokštelėse žymi šio choro didelį kultūrinį žygį.

1953 m. rudenį plokštelių pasirodymo proga choras surengė šaunias vaišes, kuriose dalyvavo visa eilė iškiliųjų lietuvių su vysk. V. Brizgiu, Lietuvos konsulu dr. P. Daužvardžiu, Sanitarinio districto prez. adv. A. Oliu ir kitais garbingais as-

Chicagos Lietuvių Vyrų Choras su dirig. Br. Jonušu ir solistais. Kairėje smuikininkas Alf. Paukštys, solistė G. Peškienė dešinėje, prie pianino muz. A. Kučiūnas.
The Chicago Lithuanian Mens Choir with conductor B. Jonušas and soloists.

A. Stelmoko foto

Alf. Gečas, Chicago, Ill., Chicagos Lietuvių Vyrų Choro antrasis dirigentas. Plačiau apie A. Gečą žiūr. 10 psl.

A. Gečas, assistant conductor of the Chicago Lithuanian Men's Choir. (More details on Page 10.)

Chicagos Lietuvių Vyrų Choro valdyba. Pirmoje eilėje iš kairės dešinėn: pirm. V. Radžius, E. Vengianskas; antroje eilėje - S. Antonaitis, V. Gutauskas ir P. Čelkis. Committee members of the Chicago Lithuanian Mens Choir.

menimis priekyje. Tą vakarą daug šiltų, nuoširdžių ir skatinančių žodžių dirigentui ir vyrams pabėrė aukštieji svečiai.

Po ano smagaus vakaro, vos mėnesiui kitam praslinkus, vyrų choras kartu su sol. S. Liepu išpildė programą "Draugo" koncerte, vėliau Birželio liūdnujų įvykių minėjime ir paskutinis jų pasirodymas prieš vasaros atostogas buvo Civilinės Apsaugos Dienoje, Riverview Parke Chicagoje.

Vėl ruduo. Vyrai, susirinkę iš fabričių, iš įstaigų vėl diena po dienos repetuoja naujas dainas. Jų tikslas su lietuviška daina parodyti Lietuvos grožį, kelti tėvynės ilgesį, žadinti jos meilę, reprezentuoti lietuviškajai dainai svetimtaučių tarpe. Tikslas gražus, norai kilnūs ir, reikia tikėti, kad vyrai nepavargs šiame darbe. Džiugu, kad ir dirig. Br. Jonušas, nors taip darbais apsikrovęs, pasiliko ir toliau vesti vyrų chorą. Nuolatinė antrojo dirigento A. Gečo talka negali likti nepaminėta.

Viršuje - Vysk. V. Brizgys įteikia Chicagos Lietuvių Vyrų Choro vald. pirm. V. Radžiui plokštelių albumą iškilmingos vakarienės metu. Prie stalo matosi kons. dr. P. Daužvardis, dirig. Br. Jonušas.

Top: Bishop V. Brizgys presents V. Radžius, committee chairman of the Chicago Lithuanian Men's Choir, with an album of records at formal banquet.

Žemai - Gen. P. Plechavičius sveikina Chicagos Liet. Vyrų Chorą karių vardu iškilmingos vakarienės metu. Prie stalo iš kairės dešinėn: Jakubėnienė, Vanagaitienė, Olienė ir adv. A. Olis.

Bottom: General P. Plechavičius greets the Chicago Lithuanian Men's Choir at banquet.

Ir Jūs galite imigruoti į Kanadą ar U. S. A., jeigu turite vizą. Oficialius dokumentus parūpina diplomuotas teisininkas

Jonas J. Juskaitis, LLB.

Istaigos adresas:

Suite 5, Tunstall Building

709 Dunsmuir Street,

Vancouver 1, B. C., Canada

(Apmokėjusiems visas susirašinėjimo išlaidas, prisiunčiamos smulkesnės informacijos).

MUMUS REIKIA

(Atkelta iš 7 psl.)

Jų ir nudžius, kaip medis netekęs maitinančių šaknų. O dabartiniai laikai yra masių veikimo laikai.

Mūsų vadovaujantieji veiksniai negali būti svetimas kūnas lietuviškoje visuomenėje. Jie privalo, kiek tik žiaurios realybės sąlygos leidžia, tapti tautos gyvybingumo, tautos kūno, kraujo ir sąmonės emanacija.

Vadovaujančių veiksmų vieningumas yra lemiantis ne tik laisvinimo kovai vesti, bet jis nemažiau būtinas mūsų tautinės bendruomenės apjungimui, tautiškos dvasios galvinimui ir ugdymui.

Šiandien visi lietuviai, tautos kamienas pavergtoje tėvynėje ar kituose kontinentuose, yra šventame kare su didžiausiu žmonijos ir mūsų tautos priešu. Mes vedame mums primestą kovą, kurioj nebuvo, nėra ir nebus pasigailėjimo.

Mes visi lietuviai esame vienos didžiulės Lietuvos laisvės armijos kariai. Mus mobilizavo mūsų žudomos tautos pralieto kraujo šauksmas, mažoji tautos širdis, beplakanti kiekviename iš mūsų, laisvo žmogaus garbė ir sąžinė.

Šiandien, rytoj ir visą laiką, kol mūsų gimtoji žemė nebus išlaisvinta, mes negalime palūžti ar pasitraukti iš kovos lauko.

Lietuvių Dailės Instituto suvažiavimo, įvykusio liepos 10 d. Toronto, Ont., Kanada, grupė dalyvių. Iš kairės dešinėn: A. Dargis, V. Petravičius, pirm. T. Valius, L. Vilimas, J. Bakis, A. Valeška ir P. Augius.

Group of participants at the Lithuanian Art Institute convention in Toronto, Ont., Can., July 10.

Amerikos lietuviai...

(Atkelta iš 9 psl.)

pripažintas neįvykdomu - šis reikalavimas iš programos išbrauktas". Kiek vėliau Kapsukas pareiškė, būk Lietuva esanti permaža ir permenka savo atskirą valstybę sudaryti, ir, girdi, tik "buržuaziniai tautininkai" to reikalauja.

Taigi, privertus socialistus kaukę nusiimti, skirtumas tarp jų ir tautinės ideologijos besilaikančių grupių dar labiau paaškėjo. Dar vėliau net patys socialistai skilo: Rusiją garbinantieji nuėjo su Kapsuku, dešinesnieji pagaliau irgi pasidalino, anot Juozo Širvydo klasifikacijos, į socialistus-biznierių su "Keleiviu", ir į socialistus-oportunistus su "Naujienomis". Bet jie visi šaukė, rėkė prieš Lietuvos nepriklausomybę, visokeriopai trukdė katalikų ir tautininkų veiklai už Lietuvos laisvinimą.

Noriu pastebėti, kad čia kalbama apie padėtį, buvusią prieš ir laike Pirmojo Pasaulinio Karo. Malonu pastebėti, kad nuo pradžios Antrojo Pasaulinio Karo, dr. P. Grigaičio vadovaujami socialdemokratų pakaitė savo pažiūras ir įstojo Lietuvos laisvinimo darban.

Griežtesnis pasiskirtymas.

Ideologinių nesutarimų pasekoje jau 1901 metais katalikai pasitraukė iš "Susivienijimo Lietuvių Amerikoje" ir sukūrė savo "Susivienijimą Lietuvių Romos Katalikų Amerikoje". Dar 1906 metais dalyvavo bendrame politiniame seime Philadelphiaje ir įėjo komitetą aukoms rinkti. Bet vėliau, paaškę, kur socialistai reikalą tempia, iš komiteto pasitraukė ir 1906 m. balandžio mėn. sušaukė savo seimą, kuriame sudaryta "Amerikos Lietuvių Katalikų Federacija".

Kultūrinė veikla susidomėta.

Po to visko lietuviškoji veikla pakitėjo. Socialistų revoliuciniai šūkiai užkimo: jų dviprasmiai obalsiai ir nuolatinis aukų kaulijimas žmonėms įkyrėjo iki gyvo kaulo, ypač paaškę, jog tautos tikslams surinkti aukų stambiausia dalis nu-

ėjo jų partijos reikalamas. Lietuvių visuomenė lengviau atsikvėpė, kuomet apie kultūrinius reikalus buvo pradėta kalbėti. Pasirodė rimtesni laikraščiai, knygos. Susirūpinta ne vien savišalpos, bet ir kultūrinių organizacijų steigimu. Prie LRKSA sudarytas "Tautos Išdas", iš kurio kasmet seimai paskirstydavo tuos "tautiškus centus" įvairiems kultūriniam reikalams. SLA irgi įsistatė "tautiškų centų" skyrių.

Lietuvos darbuotojai irgi pastebėjo Amerikos lietuvių susidomėjimą kultūriniais reikalais. Atvyko čia iš Lietuvos 1911 metais žymus rašytojas kun. Tumas-Vaižgantas ir kun. K. Olšauskis. Jiedu savo prkalbose surinko "Saulės" namams Kaune apie 20.000 dol. Jų pastangas rėmė katalikai ir tautininkai, bet socialistai visokeriopai trukdė ir net juos asmeniškai puolė ir juodino.

Tais pačiais metais atvyko į JAV ir J. Vanagaitis iš Mažosios Lietuvos parinkti aukų "Birutei" leisti. Jo misija irgi duosniai buvo paremta.

Porą metų vėliau Amerikon atvyko dr. Jonas Basanavičius ir Rusijos Dumos narys Martynas Yčas. Jų kelionės tikslas buvo parinkti aukų "Lietuvių Mokslo Draugijos" numatytiems "Tautos Namams" statyti Vilniuje. Jų darbą socialistai irgi trukdė, bet, katalikams ir tautininkams nuoširdžiai remiant, aukų suplaukė apie 30.000 dol. Dalis tos sumos vėliau sunaudota Lietuvoje mokslo vadovėliams leisti.

Tenka pastebėti, kad 1910 metų bėgy čia daug veiklos parodyta. Visose kolonijose iškilmingai minėta 500 metų žalgirio kovos sukaktis. Pasiųsta Washingtonan delegacija (kun. Skripka, kun. Kriaučiūnas, Eli-

jošius ir Meldazių) reikalauti Amerikos vyriausybę, kad krašto gyventojų surašinėjime lietuviai būtų užrašomi lietuviais, o ne rusais ar lenkais. Įvyko pirmasis lietuvių laikraštinių suvažiavimas ir sudaryta

tos organizacijos užuomazga. Savišalpos draugijų atstovų suvažiavimas įvyko Worcester, Mass., ir darė pastangų sudaryti tokių draugijų centrą. Chicagoje įsteigta Miko Petrausko muzikos konservatorija. Tais metais išleisti dr. Vinco Kudirkos raštai.

Kultūriniais tikslais iš Paryžiaus atvyko Amerikon Juozas Gabrys, stambus tautos darbuotojas, buvęs Didžiojo Vilniaus Seimo generalinis sekretorius, taipgi suredagavęs Kudirkos raštus. Jisai tarėsi su "Tėvynės Mylėtojų Draugija" lietuviškai enciklopedijai leisti. Kitais metais jisai parengė ir įteikė Tarptautiniam Kongresui Londone svarbų memorandumą lietuvių tautos reikalais. Tais pačiais metais jisai parašė ir Amerikos lietuvių pinigais išleido anglų kalba veikalą apie lietuvių tautą "A Sketch of the Lithuanian Nation".

Nekultūringieji pasireiškimai.

Trumpai užsiminta apie Amerikos lietuvių kultūrinę veiklą, dar trumpiau tenka pastebėti ir apie nekultūrinę "veiklą". Tokią "veiklą" monopolizavo kai kurie, save "socialistais - progresyviais" pasivadinę. Socialistų kuopose jie kėlė tokius klausimus: "Ar yra Dievas?" Suprantama, po jų vadų agitacinės kalbos, daugumos būdavo neigiamai nubalsuojama. Per savo laikraštį jie parodė savo kraštutinį naivumą, siūlydami 1.000 dol. už velnio buvimo įrodymą. Jie žemiausios rūšies išsireiškimais plūdo dr. J. Basanavičių, M. Yčą; jų kelionės tikslą purvynan tempė. Skundė Rusijos valdžiai kun. Olšauskį, būk jisai

Solistė S. Daugėlienė (kairėje), Manchester, N. H., ir solistė Pr. Bičkienė, E. Chicago, Ind., turėjusios šį pavasarį keletą koncertų rytiniuose teituose.

Soloists S. Daugėlienė (left), Manchester, N. H., and P. Bičkienė, E. Chicago, Ind. Both concertized in East this spring.

K. Daugėlos foto

prieš Rusiją kalbėjęs. Užvedė teis-
muose bylas prieš tautinės dvasios
laikraščius, su tikslu jų veiklą su-
trukdyti. Nužudė žymų darbuotoją
kun. žebri ir jo šeimininkę. Tie pik-
tadariai sakės esą socialistai, pas
juos rasta socialistinės literatūros.
Jie tapo pakarti. Apgaudinėjo žmo-
nes, steigdami savotiškas "medika-
les klinikas", brukdami žmonėms
"stebuklingus vaistus", pardavinė-
dami "aukso plytas", kol vyriausy-
bė jų tokią veiklą sustabdė.

Tebūnie tiek apie jų nekultūringą
veiklą. Tai buvo anų laikų lietuviš-
ko gyvenimo putos - atmosferos. Kok-
tu apie tai ir užsiminti. Bet, nelai-
mėje, turima to gaivalo ir šiandien.
Tik jie dabar bolševikais - komunis-
tais save vadina.

Pirmasis Pasaulinis Karas.

Pirmajam Pasauliniam Karui pra-
sidėjus ir vėl gyvai susidomėta tau-
tos reikalais. Lietuvio širdis pradė-
jo smarkiau plakti. Kažkaip lietu-
vio sieloje jausta, kad štai dabar
bus auksinė proga Lietuvai laisvę
atgauti! Taip, žinoma, suprata, kad
daug kančių teks pakęsti, daug lie-
tuviško kraujo pralieti. Šalis gal
net liks karo nuteriota, sunaikinta.
Bet jausta, kad, lyg anas Feniksas,
Lietuva iškils iš po griuvėsių ir pe-
lenų ir pataps laisva ir nepriklau-
soma valstybė!

Bendros veiklos pastangos.

Bedirbdami kultūrinį darbą, kaip
pirmiau pastebėta, lietuviai pasi-
dalino į tris atskiras grupes: kata-
likai, tautininkai ir socialistai. Vie-
ni kitus puolė ir menkino veiklos
reikšmę. Dabar, rodos, jau nebuvo
priežasties tarpusaviams ginčams.
Bendras ir visus vienodai liečiantis
reikalas prieš mus iškilo. Argi gali
būti visiems lietuviams bendrai
svarbesnio reikalo, kaip Lietuvos
laisvinimas?

Senesnieji darbuotojai, kaip kun.
Miukas, kun. Kaulakis, dr. Šliupas,
Širvydas ir kiti, pakeltu balsu pra-
bilo - žodžiu ir per spaudą. Jaunes-
nių ir naujai pasirodžiusių darbuo-
tojų tarpe iškilo kun. F. Kemėšis
(vėliau profesorius ir kanauninkas).
Tai dinamiškos energijos žmogus,
papykęs įvairių sumanymų, kaip iš
"gausybės rago". Savo sumanymais
ir organizaciniais gabumais jisai vė-
liau patapo pačia širdimi visos tau-

tiniai katalikiškos veiklos Ameri-
koje.

Besilankęs Amerikoje J. Gabrys
parėmė Kemėšio mintį sušaukti vi-
suotinį Amerikos Lietuvių Seimą.
Pritarė tam ir kitos srovės, tik gin-
čytasi dėl vietos - šaukti Chicagoje
ar New Yorke. Pagaliau seimas, pa-
vadintas politiniu, įvyko 1914 m.
rugsėjo 21-22 dienomis Chicagoje.
Nors buvo kviestos visos lietuviš-
kos organizacijos savo atstovus pri-
siųsti, bet pasirodė, kad tik katali-
kiškos organizacijos tą padarė. So-
cialistai atsisakė dalyvauti, aiškin-
dami, kad jie bendros linijos su ka-
talikais nei Lietuvoje nei Amerikoje
neturi. Tautininkai oficialiai irgi
nedalyvavo. Jų pasiteisinimai buvo
neaiškūs, menkučiai. Tikrenybėje
jie nedalyvavo dėlto, nes seimą šau-
kusieji iš anksto nurodė organiza-
cijoms proporcią delegatams skirti.
Gi tautininkai, apart Susivienijimo
Lietuvių Amerikoje, mažas ir ne-
gausias organizacijas teturėjo savo
kontrolėje. Aiškioje mažumoje jie
seime būtų buvę.

Seime dalyvavo apie trys šimtai
delegatų. Po ilgų svarstymų, tarp
kitų nutarimų padaryti šie: 1. Rei-
kalauti Lietuvai autonomijos etno-
grafinėse ribose, su lietuviškais ap-
skričiais, esančiais Mažajoje Lietu-
voje. 2. Pareikštas pageidavimas
sudaryti federatyvinius ryšius tarp
Lietuvos ir autonominės Latvijos.
3. Pareikštos simpatijos baltgu-
džiams ir kitiems kaimynams, palin-
kėta jiems sėkmės laisvę savo kra-
stams atgauti. 4. Įgaliotas Gabrio ve-
damas Informacijų Biuras Paryžiu-
je rūpintis Lietuvos reikalais Euro-
poje. 5. Steigti panašų Informacijos
Biurą Amerikoje. 6. Siųsti Washing-
tonan delegaciją, prašant JAV vy-
riausybę paremti Lietuvos reikalus
būsimoje taikos konferencijoje. 7.
Organizuoti Tautos Fondą karo nu-
vargintiems Lietuvoje šelpti ir pa-
gelbėti Lietuvos valstybę atstatyti.
8. Sudaryti Tautos Tarybą, kuri rū-
pintųsi politiniais Lietuvos reika-
lais. 9. Minėti kasmet kovo 4 d., šv.
Kazimiero dieną, kaip Tautos šven-
tę, ir ta proga tautines pareigas sa-
viems priminti.

Tautininkų - Socialistų Seimas.

Tautininkai - socialistai politinia-
me seime Chicagoje oficialiai ne-
dalyvavę, sušaukė savąjį seimą New

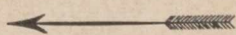

Solistė L. Juodytė, Brooklyn, N. Y., davusi eilę koncertų New York ir New Jersey
steitų bei Kanados lietuviams, dalyvaujanti televizijos ir radijo programose New Yorko
mieste.

Soloist L. Juodytė has concertized for Lithuanians in New York, New Jersey and
Canada and has also appeared on television and radio in New York. - Brooklyn, N. Y.

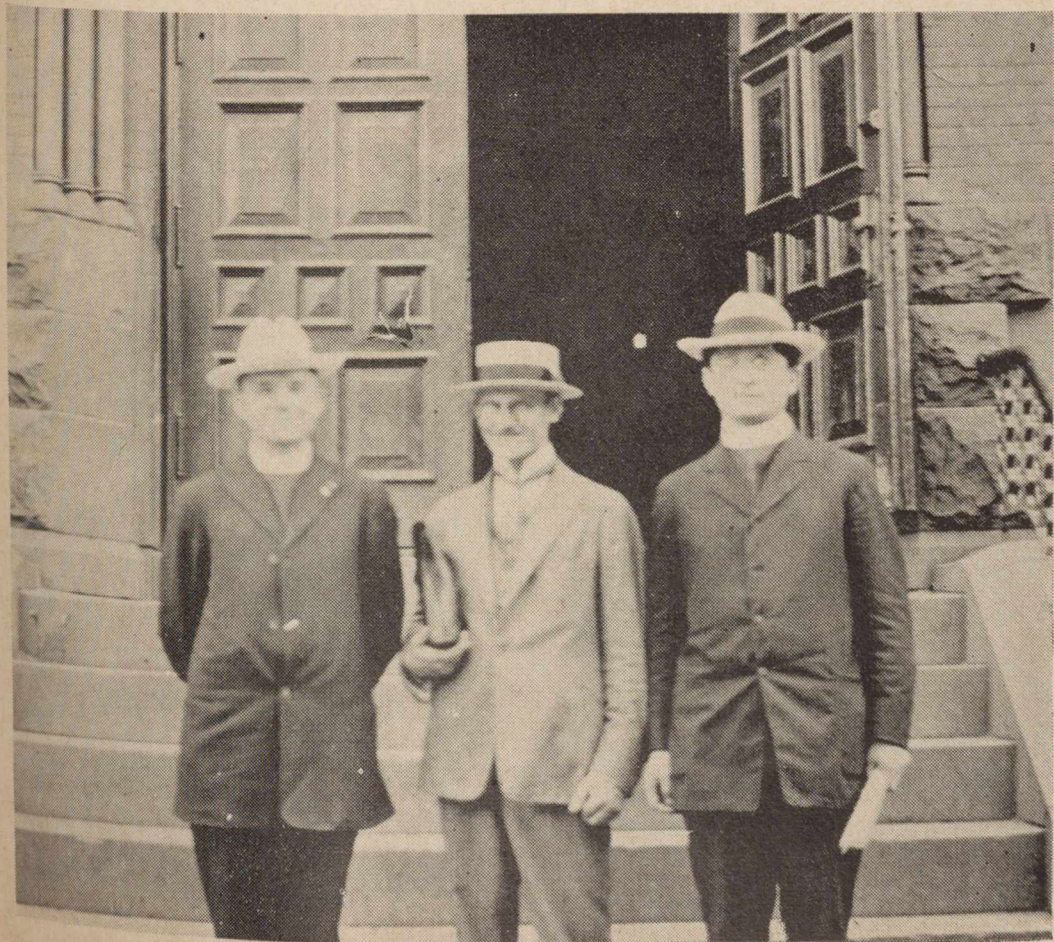
Yorke 1914 m. spalio 1 d. Matomai,
šaukė neapsižiūrėję. Tautininkai su-
važiavo nepasitarę, nepasirengę. To
pasekoje socialistai, nuvykę ten pa-
sirengę ir susitarę, užvaldė seimą
ir tautininkus nustelbė.

Tautininkai pamatę esą socialistų
prigauti, negalėdami savųjų suma-
nymų praveisti, iš posėdžių pasitraukė
ir spalio 3 d. kitur posėdžiauti
susirinko. Ten jie nutarė steigti
"Autonomijos Fondą". Valdybon pa-
teko dr. J. Šliupas, J. O. Širvydas
ir T. Paukštis. Taip pat ten jie su-
tvėrė "Lietuvių Tautininkų Partiją"
(vėliau buvo pavadinta "Amerikos
Lietuvių Tautine Sandara"), kurios
valdybon įėjo dr. K. Drangelis, R.

Lietuvos konsulas dr. J. J. Bielskis, Los
Angeles, Calif., kurio atsiminimų tęsinys
duodamas šiame numery (žiūr. 9 psl.),
1917 metais su kun. S. Čeponių (kairėje),
buv. Homestead, Pa., liet. parapijos pir-
muoju klebonu (miręs 1934 m.) ir prof.
kan. F. Kemėšiu.

A 1917 photo of Lithuanian Consul Dr.
J. J. Bielskis, the late Rev. S. Čeponis of
Homestead, Pa., and Prof. F. Kemėšis. (Con-
sul Bielskis' memoirs are continued in
this issue, Page 9.)

VISI KVIEČIAMI ! Amerikos Lietuvių Bendruomenės Los Angeles Apylinkės VAKARĄ - ŠOKIUS

įvykstančius rugsėjo 26 d. šv. Kazimiero
lietuvių parapijos salėje, 2704 St. George
St., Los Angeles 27, Calif.

Programos pradžia 3:30 P. M., šokių
pradžia 6:00 P.M. Gros M. Krafto or-
kestras.

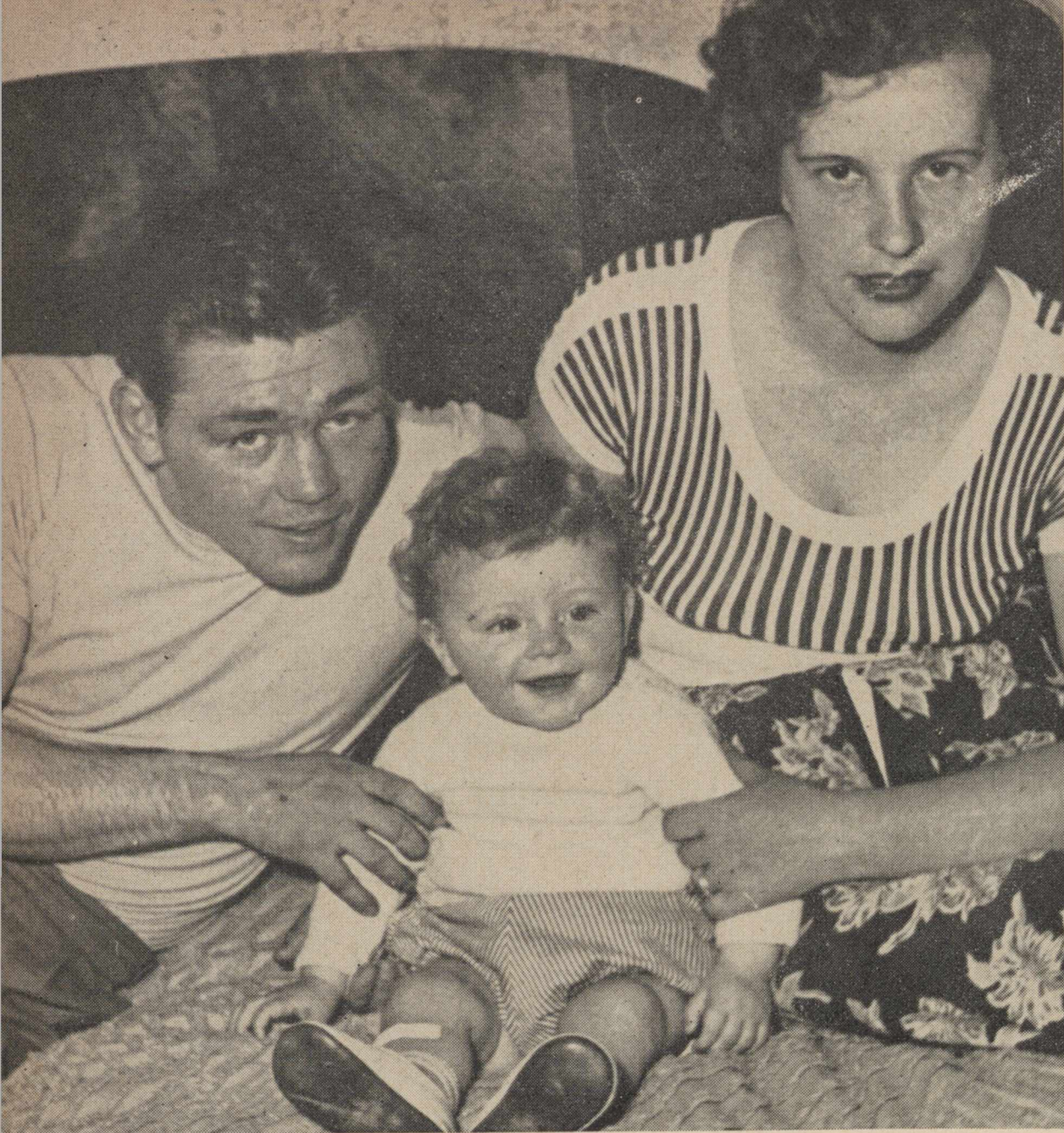
Pelnas skiriamas lietuvių kultūrinams
reikalams ir lietuvių šalpai.

Apylinkės Valdyba

Karuža, T. Paukštis ir J. O. Šir-
vydas.

Socialistai, likę vieni savo seime,
pasisakė prieš Lietuvos laisvę, pa-
reiškė savo simpatijų ir gyvą susi-
domėjimą Rusijos likimu, susitvėrė
sau "Šelpimo Fondą" ir išsiskirstė
savo fondui aukų rinkti. Anot Vyt.
Širvydo: "Lietuvos laisvės kryptimi
politinį darbą remti Fondui jų bu-
vo uždrausta".

(Sekančiame numery apie Ameri-
kos lietuvių delegatų kelionę Lietu-
von karo metu ir kai kuriuos ano
meto įvykius).

Pranas Mikus-Mikuličius, Melbourne, Vic., Australija, su žmona ir sūnumi. P. Mikus neseniai laimėjo Australijos vidutinio svorio bokso meistro vardą, nugalėdamas B. Larringo.

Pranas Mikus-Mikuličius with wife and son. Mikus is the middleweight boxing title holder of Australia, having recently beaten B. Larringo. - Melbourne, Australia.

Dešinėje - Waterbury, Conn., lietuvių grupė su dr. M. J. Colney (ketvirtas iš kairės) ALTS-gos gegužinėje prie spaudos stalo.

Right: Dr. M. J. Colney (fourth from left) and group of Lithuanians at ALTS picnic, Waterbury, Conn.

Žemai - C. Surdokas, LD red. Baltimore, Md., liepos pradžioje vedęs dantų gyd. S. Šakavičiūtę, vestuvinio pokylio metu abu piuna vestuvinį tortą.

Bottom: Ceremonial cutting of wedding cake at nuptials between C. Surdokas, an assistant editor of Lithuanian Days, and the former S. Šakavičiūtė. - Baltimore, Md.

Kanados liet. skautų stovykloje vyr. skautin. S. Kairys užriša kaklaraiščius naujai įžodį davusiems skautams. Kairėje V. Bacevičius, LD foto bendradarbis.

S. Kairys, head Scout, ties kerchiefs on newly initiated Canadian Lithuanian Scouts at camp. At left is LD photographer V. Bacevičius.

Kairėje - Kun. A. Sušinskas, Pittsburgh, Pa., pamokslininkas, jaunimo auklėtojas, publicistas, šiais metais minįs 20 metų kunigystės sukaktį.

Left: The Rev. A. Sušinskas, sermonizer, educator and publicist, observes his 20th anniversary in the priesthood this year. - Pittsburgh, Pa.

Dešinėje - Kun. dr. St. Valiušaitis, Brooklyn, N. Y., organizatorius, didelio aktyvumo parodas BALFo veikloje, šiais metais minįs 15 metų kunigystės sukaktį.

Right: The Rev. Dr. S. Valiušaitis, and organizer and active backer of BALF, will mark his 15th anniversary as a priest this year. - Brooklyn, N. Y.

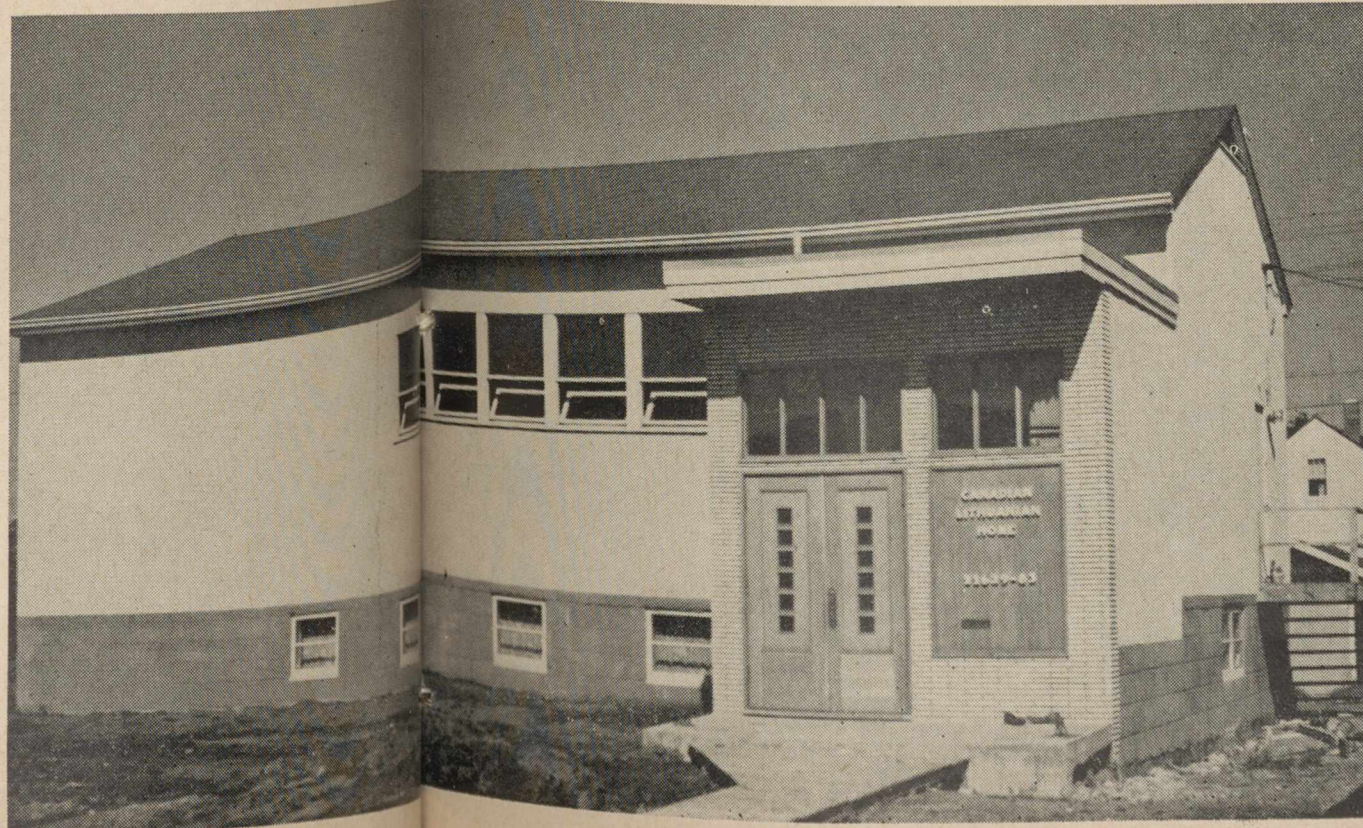
Kairėje - P. Pivaronui, Pittsburgh, Pa., Pittsburgho universitete liet. kambario pirm., univ. atst. Mitchell įteikia dovaną. Left: P. Pivaronas, head of Lithuanian Gallery at the University of Pittsburgh, receives gift from Mrs. Mitchell at banquet. Dešinėje - Vytautas Milašis, J. Milašių, Los Angeles, Calif., sūnus, tarnaujantis JAV aviacijoje, Vokietijoje, seržanto laipsny.

Viršuje - Dainavos ansamblis Wisconsin Lietuvių Dienoje liepos 25 d. Top: The Dainava Ensemble at the Wisconsin Lithuanian Day, July 25.

Žemai - Lietuvių Namai, Edmonton, Alberta, Kanada.

Bottom: Lithuanian Club House in Edmonton, Alberta, Can. P. Vaitkūno foto

Scena iš Waterbury, Conn., liet. scenos mėgėjų teatro statyto veikalo "Nervai"; I. Bajalytė ir akt. V. Vaitkus.

Scene from the play **Nervai** (Nerves), given by Lithuanian dramatists of Waterbury, Conn. V. Vaitkaus foto

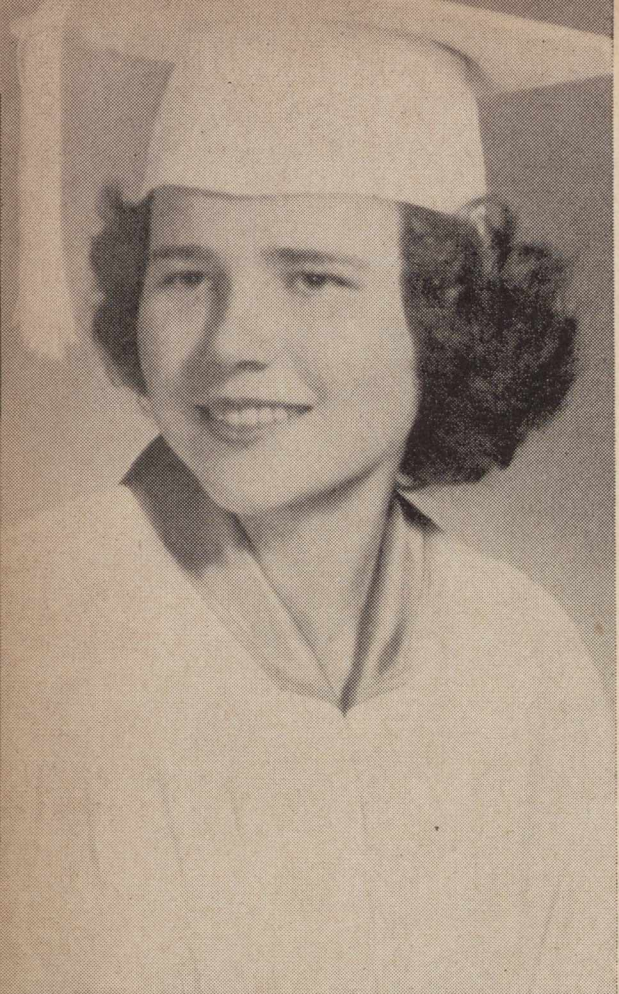
Žemai, kairėje - J. Pleinys, Hamilton, Ont., Kanada, liet. spaudos platintojas savo knygų platinimo kioske.

Bottom, left: J. Pleinys, Lithuanian publications distributor, in his book-stand. - Hamilton, Ont., Can.

Žemai, dešinėje - E. Šikšniūtė, Cleveland, Ohio, ir D. Toči-lauskaitė, Chicago, Ill., jaunosios lietuvių sportininkės, dalyvavusios JAV moterų lengvosios atletikos pirmenybėse Harrisburge, Pa., ir gerai ten pasirodžiusios.

Bottom, right: E. Šikšniūtė, Cleveland, Ohio, and D. Toči-lauskaitė, Chicago, Ill. Both took part in a U. S. sporting event for women at Harrisburgh, Pa.

Audronė Marija Gudaitė, Brooklyn, N. Y., S. Gudų duktė, baigusi St. Martin of Tours mokyklą, išlaikė konkursinius egzaminus į Bishop McDonald vid. mokyklą. Iš St. Martin of Tours mokyklos tik trys mergaitės teiškai egzaminus į minėtą vid. mokyklą.

Audronė Marija Gudaitė, daughter of Mr. and Mrs. S. Gudas of Brooklyn, N. Y., was one of three students to pass examinations for the Bishop McDonald school. She is a graduate of St. Martin's of Tours.

NAUJOS KNYGOS

Jurgis Blekaitis, VARDAI VANDENIMS IR DIENOMS, eilėraščiai. Išleido Terra, 748 West 33rd St. Chicago 16, Ill. Kaina nepažymėta. 72 psl.

J. Aistis, APIE LAIKĄ IR ŽMONES. Išleido Terra, 748 W. 33rd St., Chicago 16, Ill. 250 psl.

A. Landsbergis, KELIONĖ, premijuotas romanas, Draugo Bendradarbių Klubo leidinys, 1954 m., 260 psl., kaina 2.50 dol.

K. Pažėraitė, DIDVYRIŲ ŽEMĖ. Išleido Garnio Leidykla, Sao Paulo, Caixa Postal 4189, Brazil. Kaina 1.50 dol., 132 psl.

Jurgis Jankus, NAMAS GEROJ GATVĖJ. Išleido Venta, Vokietijoje, 1954 m., 267 psl.

Juozas Kralikauskas, URVINIAI ŽMONĖS, novelių rinkinys. Išleido Liet. Knygos Klubas, 1954 m., 280 psl. kaina 2.75 dol.

Br. Daubaras, DUONOS BEJIEŠKANT, Nidos Knygų Klubo leidinys Nr. 2, 122 psl. Anatolijus Kairys, AUKSINĖ SĖJA, Eilėraščiai. Išleido Nemunas Chicagoje 1954 m., 86 psl.

LITHUANIAN NARRATIVE FOLKSONGS by Jonas Balys. A Treasury of Lithuanian Folklore IV. Washington, D. C., 144 psl. Kaina \$3.50.

A. Rinkūnas, KREGŽDUTĖ, II dalis. Išleido Bostono Liet. Mokytojų Sąjunga, Boston, Mass. 184 psl.

SOVIETS KILL GOD IN LITHUANIA by Titas Narbutas, 16 p. Kaina 10c. Gaunama: Rev. T. Narbutas, 862 Manhattan Ave., Brooklyn 22, N. Y.

ŠETONAS GRASINA PASAULIUI, šiurpus velnio apsidimas mūsų dienomis JAV. Su-lietuvino kun. A. Sabas. Kaina 50 c. Gaunama: Rev. A. Sabas, 68, Joseph St., Sudbury, Ont., Canada.

Šv. Kazimiero parapija, Amsterdam, N. Y., Auksiniam jubiliejui paminėti, 80 psl.

Visuotinis Amerikos Lietuvių Kongresas, 1953 m. lapkričio 27-28 d.d Chicagoje. 96 psl.

William T. Kvetkas, paminėjimas jo 30 metų veiklos kaip LRKSA Vykdomosios Tarybos nario.

Lux Christi, Nr. 1(12), 1954 m. balandžio mėn.

KA VEIKIA SKAITYTOJAI

Sophia Pieza (Piežaitė), Natrona, Pa. žinomo amerikiečio lietuvių žurnalisto St. Piežos sesuo, po vienerių metų mokytojavimo Naujojoje Zelandijoje, grįždama į savo seną darbovietę, lankėsi LD redakcijoje. Dirbdama Naujojoje Zelandijoje aplankiusi lietuvių kolonijas N. Zelandijoje ir Australijoje ir skaičiusi keletą paskaitų apie Lietuvą.

J. Jatis, Chicago, Ill, Al Wesey, Great Neck, L. I., N. Y., ir W. Chinik, Pittsburgh, Pa., vadovavo Lietuvos Vyčių visuotiniam suvažiavimui rugpiūčio 25-29 d. Pittsburgh, Pa., mieste. Pr. Vaskas, Newark, N. J., Lietuvos Vyčių narys, per praėjusius veiklos metus Lietuvos vadavimo reikalu parašė 1,100 laiškų JAV valdžios įstaigoms ir pareigūnams. W. Senkus, Elizabeth, N. J., čia gimęs ir augęs ir priklausęs Vyčiams, aktyviai reiškiasi vietos lietuvių veikloje, būdamas Lithuanian Liberty Hall, Inc., valdyboje.

Filomena ir Jonas Rugeliai, buvę LD pla-

tintojai ir bendradarbiai Australijoje, prieš keletą mėnesių pasiekę JAV ir aplankę gimines bei pažįstamus, įsikūrė Clayton, Mo. Esą milijonieriaus H. T. Bussmann, Jr., rūmų prižiūrėtojai, gauna visą išlaikymą ir gražią sumą dolerių kas mėnesį. Amerika esą tikrai patenkinti.

Kun. I. Albavičius, Cicero, Ill., šv. Antano lietuvių parapijos klebonas, LD rėmėjas, neseniai pakeltas į prelatatus. Kan. K. Steponavičius, Burbank, Calif., kapelionaujas šv. Juozapo ligoninėje, pavasarį atšventė 25 metų kunigystės sukaktį; neseniai tapo JAV piliečiu, sutrumpindamas savo pavardę į Steponis.

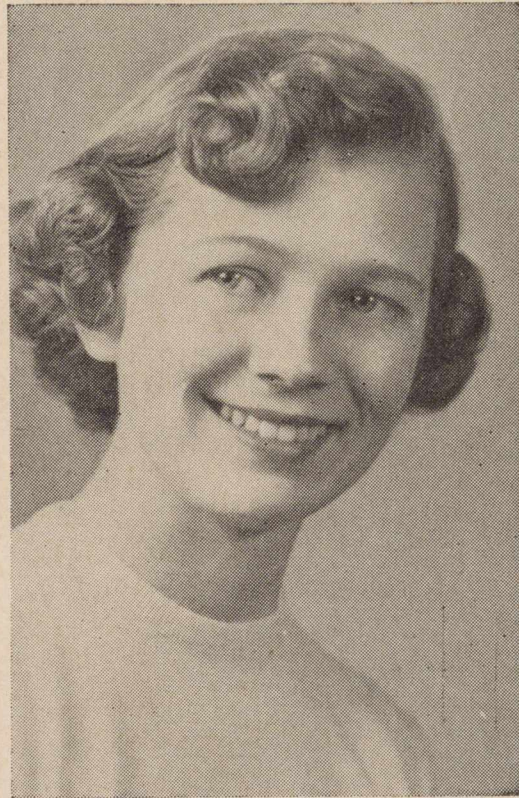
L. Jurkšas, Dortmund, Vokietija, šių metų pradžioje Tuebingeno universitete gavo ekonominių mokslų daktaro laipsnį. Jojo giminės gyvena Cleveland, Ohio. Gražina Vokietaitytė palieka San Marino, Calif., ir išvyksta lektoriauti į Lindenwood Kolegiją, St. Charles, Mo. S. N. Nyerges, Los Angeles, Calif., suruošė jai išleistuves.

J. Kaributas, Rochester, N. Y., aktorius, netrukus žada su visa šeima galutinai persikelti į Los Angeles, Calif. Vykdamas iš Los Angeles į Rochesterį, aplankė visą eilę pažįstamų įvairiose vietose ir surado ke- lioliką naujų LD skaitytojų.

Ponai L. S. Germain, San Francisco, Calif., suruošė Rūtai Kilmonytei ir MGM filmų bendrovės atstovui pietus, kai jaunoji artistė lankėsi ten ir turėjo pasirodyti publi- kiai prieš pradėdant rodyti naująją filmą "7 Brides for 7 Brothers", kurioje ji turi rolę. Ponia Germain yra J. L. Navickienės duktė.

Cpl. A. Grabnickas iš Korejos rašo: "...su- laukiau LD ir pakvietimą į pikniką... ne- manau, kad jie mane išleis ant to pasilinks- minimo. Gal sekančiais metais!"

Pr. Saladžius, Rochester, N. Y., užsakė LD Rūtai Vaichus iš Rochester, N. Y., ir Anitai Sherkshtas iš Mahanoy City, Pa.

Birutė Dėdinas, Greenfield, Mass., LD pla- tintojo A. W. Dėdino duktė, trečios kartos lietuvaitė, pradėjo studijas Massachusetts universitete, Amherst, Mass.

Birutė Dėdinas, daughter of LD distri- butor A. W. Dėdinas of Greenfield, Mass., a third generation Lithuanian, has begun her studies at the Massachusetts University at Amherst.

Dr. K. Pakštas iš Pittsburgh, Pa., ir plk. N. Tautvilas iš Camden, N. J., persikėlė į Washington, D. C.; Dr. J. Kriaučiūnas, gy- venęs Cincinnati, Ohio, persikėlė į Fair- born, Ohio, prie pat Dayton, Ohio; Kun. V. Paulauskas iš Lawrence, Mass., perkel- tas į Thompson, Conn.; Kun. A. Valiuška iš Portland, Ore., persikėlė į Monrovia, Calif.

PARĖMĖ LD PINIGINE AUKA

W. Tarvainis, Philadelphia, Pa., - 50 dol.; Prel. P. Juras, Lawrence, Mass., - 25 dol.; J. Milasis, Los Angeles, Calif. - 2.50 dol.; K. Andriuškevičius, Montreal, P. Q., Ka- nada - 2 dol.; H. Gorodeckas, San Diego, Calif. - 2 dol.; Kun. V. Paulauskas, Thomp- son, Conn. - 1 dol.; V. Petriks, Del Mar, alif. - 1 dol.; P. Kavaliauskas, Melrose Park, Ill., 1 dol.

Antanas J. Jokubaitis, Boston, Mass., su žmona Brone, LD bendradarbis ir pla- tintojas, gim. 1887.10.18, yra senosios kar- tos Amerikos lietuvių rašytojas, korespon- dentas, dar nepapildęs plunksnos iki šiai dienai, yra išleidęs keletą knygų ir turįs savo kūrybos rankraštį. Žemiau duodame vieną iš jo prisiųstų eilėraščių.

Antanas J. Jokubaitis with wife Brone. A Lithuanian Days distributor and corres- pondent, Jokubaitis is an elder Lithuanian American writer and poet, author of sev- eral books. One of his poems is printed below. - Boston, Mass.

Į KOVĄ! Į TALKĄ VISI!

A. J. Jokubaitis, Boston, Mass.

Žudynių gadynė siubuoja aplink —
Lietuvi, atbuski, atbudęs atmintį!
Į darbą, į talką, visi mes aisčiai!
Į talką tėvynės gelbėti skubiai!

Ryžtingai į darbą, į talką išvien!
Kaip vyrai! Matykim, budėkim kasdien!
Vaduokim tėvynę iš slybo nagų;
Gelbėkim savuosius iš skurdo, vargų.

Kas gyvas - į talką reik telktis visiems;
Be jokio skirtumo: seniems ir jauniems!...
Vieningai sukaupkim savąsias jėgas —
Ir savo viengėnių sujunkim galias.

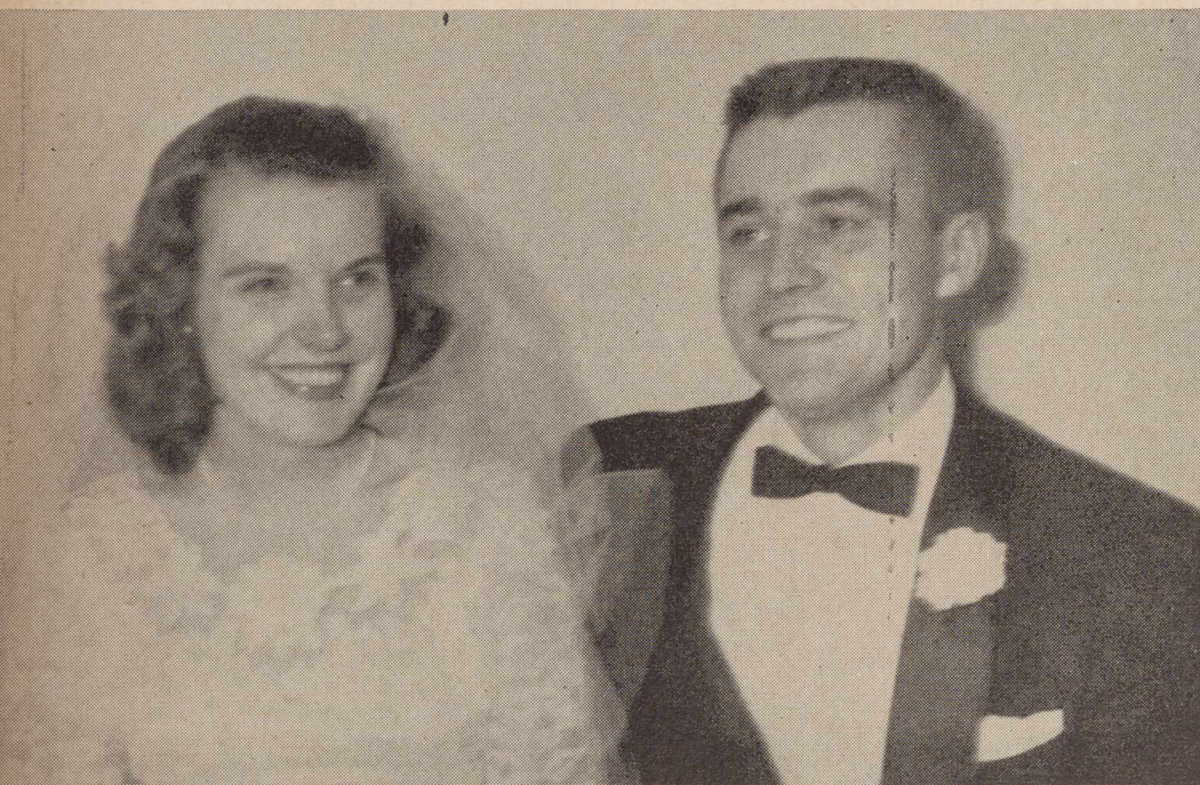
Vieningai kovodami vėl tapsim laisvais!
Visad mes išliksim aušriečiais linksmiais.
Mumyse senovės galybė tur būt!
Lietuviai per amžius negali pražūt.

Į darbą, į talką už garbę iš vien!
Kiekvienas, kas gyvas, į kovą šiandien!
Uždekim sau širdis kovingu gaisru,
Atimkim Lietuvą iš smako nasrų...

Į eiles, rikiuotėn tėvynės vaduot,
Kad vėl laisvės himną galėtume giedot.
Išgirskim trimitą, savųjų šauksmus!...
Šiandieną darykim ryžtingus veiksmus.

Į talką, į talką tėvynę gelbėti!
Kad laisvę ir garbę galėtum turėti.
Vieningai, brolingai mes būkim kariais!
Giedresnis rytojus per kovą ateis!

Žudynių gadynė siubuoja aplink...
Lietuvi - aistieti, akių neuždenk!
Sustiprink sau viltį, drąsumą sukaupk!
Kovodams ir brolius kasdien talkon šauk!

A. Fetingas, naujas ateivis, ir vietinė lietuvaitė F. Gergaliūnaitė, abu iš Columbus, Ohio, neseniai sukūrė lietuvišką šeimą; abu aktyvūs lietuviškoje veikloje.

Recently married, A. Fetingas and the former F. Gergaliūnaitė, both active in Li- thuanian affairs in Columbus, Ohio.

Lithuanian folk art table at an international exhibit in Cleveland, Ohio.

Lietuvių tautodailės parodėlė tarptautiniame pasirodyme, Clevelande, Ohio. Prie stalo iš kairės dešinėn: S. Barzdukas, Mikulskienė, Barzdukienė (priešpaskutinė) ir A. Mikulskis.

V. Bacevičiaus foto

Banning of the Lithuanian Press

By SALOMĖJA NARKĖLIŪNAITĖ, New York, N. Y.

This year marks an anniversary for Lithuanians throughout the world which might be called unique and unprecedented in the history of the world's culture. Two score and ten years ago this year, the freedom of the Lithuanian press emerged from Czarist Russian oppression, marking a forty-year milestone of the Lithuanian fight for national culture which ultimately led to political freedom and independence in 1918.

It was in 1864 after an unsuccessful uprising in November 1963 and a desperate struggle to liberate the country from foreign domination, that Czarist Russia decided to kill every evidence of the Lithuanian national spirit. One of the most terrible means was that of prohibiting the printing and reading books and papers in Latin characters. The Russian alphabet was imposed, which in its form and spirit was foreign to the Lithuanians.

The prohibition was started in schools and extended to every area of public and private life. Even in churches Czarist gendarmerie confiscated prayerbooks in Latin letters and seized people for keeping them, jailing and banishing the possessors to remote areas of Russia.

As was later discovered in the Russian Parliament, this terrible ban was totally without any legislative precedent, it being the brain-child of the Czarist Governor Muravjov. Nevertheless, this awful situation pointed up the fact that the Czarist officers' activities were wide and unlimited and once again confirmed the arbitrariness of Russian administration towards the occupied countries.

For forty years—up to 1904—because of the Governor's order, the Lithuanian press was persecuted. In the 120-year-long fight against Czarist enslavement this was most decisive period, when open resistance increased spontaneously, uniting the entire nation

not only to endure the Russian persecutions, but also to regain freedom. The army of fighters for the Lithuanian printed word included people of various walks of life.

That is why this year—the fiftieth since the removal of that ban—is being widely observed as the year of the free press. The world over, and especially in the United States of America, which is called the second homeland of Lithuanians, printing exhibitions and rallies are being organized.

Unfortunately, this anniversary is being commemorated only throughout the free Western hemisphere. It finds Lithuanians in their own homeland under similar, even heavier oppression—that of Soviet Russia.

The situation proves that Russia has for centuries been the worst enemy of the Lithuanians. Czarist Russia banned the use of their Latin alphabet, and Soviet Russia, though it left the alphabet, has suppressed the Lithuanian spirit, and the Lithuanians are being forced to read everything foreign to their minds and understanding.

This clearly states and confirms that the imperialistic designs of Russia (be it White or Red) remain the same in their aim.

But, unfortunately for the oppressors, the Lithuanian nation has been vigilant and fully aware of their intentions. Even this anniversary is being observed as an occasion to increase the national alertness. The ways and means of how to strengthen the present position of the Lithuanian press, which is the heaviest weapon for the liberation, are being reviewed.

The Presidium of the Committee of the Lithuanian Culture in the U.S.A., in its appeal to Lithuanians over the world, stresses the meaning of the significance of this anniversary.

"We look upon this anniversary . . . as a day of national victory which points out the importance of resistance of a small country

New hall of the Lithuanian Catholic Community, Kearny, N. J. Grand opening took place on June 5. Cost of hall was \$40,000.

Naujai pastatyta Lietuvių Katalikų Bendruomenės salė, Kearny, N. J. Iškilmingas salės atidarymas įvyko birželio 5 d., salės pastatymas kainavo apie 40,000 dol.

against an enemy a thousand times larger . . ."

Further, the Presidium points out the present situation of the Lithuanian press under the Soviet. The struggle for freedom is being continued. As in the Czarist days in Lithuania when print was distributed regardless of Czarist persecution, so now free literature is being produced secretly in basements, in forests, and other hideouts, regardless of the risk of being imprisoned or deported.

Confirming its faith in the printed Lithuanian word, the Presidium concludes its appeal, stating:

"Being firmly convinced that Lithuania will be free, being proud of the work of the book-smugglers

and home-teachers, and paying homage to the ones who perished and honoring those who are sacrificing their lives for the cause of the Lithuanian free word, on this occasion we solemnly pledge allegiance to the printed and spoken Lithuanian word."

As is evident from the reports coming from various Lithuanian communities in the USA and foreign countries, the commemoration is going to last up to the end of this year. The highest interest in the printed Lithuanian word, newspapers and books, is being expressed. The past is being reviewed—the past from which the nation takes its strength.

Special attention is being given

to the younger generation who grew up between the great wars. They are being acquainted with Lithuanian historical figures who fought for the freedom of the press. From this background emerges a man who played quite a considerable role. He is Jurgis Bielinis, king of the book-smugglers. "And with this fire we are going to smoke out the Russians from our homeland", he said, starting his work.

But the first blow of resistance against the ban was struck by the Catholic priests. The well-known Bishop Valančius was the first to print his writings outside the country—in Prussia—and to encourage the faithful not to read books and printings in Russian letters. He even instigated them to burn the hated books published by the Russian government.

Statistics show that during the forty-year-ban the Russians published only 54 books totalling about 165,000 copies, the average edition reaching 3,000 copies. Meanwhile, the printing of books in Latin characters abroad and smuggling them into the country continued on a large scale. The ban thus encouraged printing, and during the forty years, from 1865-1904, 1,856 books were published. From 1547, when the first Lithuanian book was printed, to 1864 no more than 750 publications were printed, but during the forty years of the ban there was an increase of 250% over the 300-year period.

Besides, from the beginning of the press ban up to the year 1900, nearly 4 million copies of various newspapers were printed in Prussia alone. Among them was the first **Aušra**, then **Garsas**, **Šviesa**, **Varpas**, **Ūkininkas**, **Tėvynės Sargas**, etc.

considerable amount of printed matter was seized and confiscated

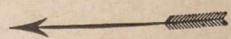
S. Narkėliūnaitė, Lithuanian Days' New York editor. (See her article on Page 17.)
S. Narkėliūnaitė, New York, N. Y., LD redaktorė New Yorke. Žiūr. jos str. 17 psl.

on the border by gendarmes, but there was no force capable of suppressing this kind of secret patriotism. Housewives taught their children the Latin characters and the meaning of the Lithuanian word at their spinning-wheels. There were teachers who, having first taught themselves, then visited their neighborhood and, avoiding the gendarmerie's eyes, instilled in the youth love of their homeland, and impelled them to refuse to accept the Russian imposed alphabet.

Thousands of the best sons and daughters engaged in the smuggling and distributing of Lithuanian print sacrificed their lives when on duty, or went the long way into exile to remote places in Russia, never to return home.

The strong resistance, with which the Lithuanian nation met the Czarist ban, forced the oppressors to re-examine their policy and, because of its failure, at last, to remove the prohibition of print.

After those, excruciating forty years the Lithuanians returned to the family of other nations who through centuries had enjoyed the freedom of their printed word and to whom the Lithuanian type of struggle was quite unknown. And still, after a short period of inde-

European committee chairmen of the Lithuanian Community of the World meeting in conference in Paris, June 10-12.

Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Europos kraštų valdybų pirmininkų suvažiavimas Paryžiuje liepos 10-12 d. Pirmoje eilėje iš kairės dešinė: min. dr. S. Bačkis, Italijos LB pirm. kun. dr. V. Balčiūnas, Prancūzijos LB pirm. O. Bačkienė, dr. P. Karveitis; antroje eilėje - Šveicarijos LB pirm. Paulaitis, Švedijos LB pirm. J. Pajaujis, Vokietijos LB pirm. inž. Pr. Zundė, D. Britanijos LB pirm. M. Bajorinas ir V. Švirmickas.

pendence, from 1918-1940, now, in the broad daylight of the twentieth century, the Lithuanian nation is again enslaved and—though in its native tongue—it is being fed with a written word, strange and inimical to its national taste.

That is why this occasion of the anniversary will remind Lithuanians abroad of their duty not to cease their struggle until the homeland fully regains its freedom and independence and clears its printed word from the profanation to which it has been subjected by the Communist oppressors.

For Insurance on House, Car,
Furniture or Liability
CALL Plymouth 4-1377

ANTHONY F. SKIRIUS

General Insurance Agent
Real Estate - Tax Service

Office:

9204 SO. BROADWAY
LOS ANGELES 3, CALIF.

Residence:

18407 Domino, Reseda, Calif.
Phone Dickens 2-5315

Artist A. Liutkus (center) and colleagues in Paris, France. At left is the well-known French painter M. Chagall.

Dail. A. Liutkus (vidury), Paryžius, Prancūzija, prancūzų dailininkų tarpe. Kairėje garsusis prancūzų dail. Marc. Chagall.

pendence for Lithuania in January 1917, the Lithuanian Assembly in Russia seconded in June, and the Vilnius Conference of September added its unanimous voice to the demand. On the eve of the Brest Litovsk peace parleys with the Bolsheviks, Germany conceded in principle the right of self-determination for several peoples, including Lithuanians.

Lithuania became an internation-

al problem in March 1918 through a combination of circumstances. The Council of Lithuania healed its internal split over the relations with Germany and on February 16, 1918 declared unconditional independence. The Soviet Government at Brest Litovsk renounced Russia's sovereignty over Lithuania, and on March 23 Germany, under the Reichstag pressure, granted recognition to Lithuania. The United

Exhibit of paintings by Lithuanian Artist A. Liutkus, Breteau Gallery, Paris, France (June 1-17).

Dail. A. Liutkaus, Paryžius, Prancūzija, kūrybių parodos, įvykusios birželio 1-17 d. Breteau galerijoje, Paryžiuje, bendras vaizdas.

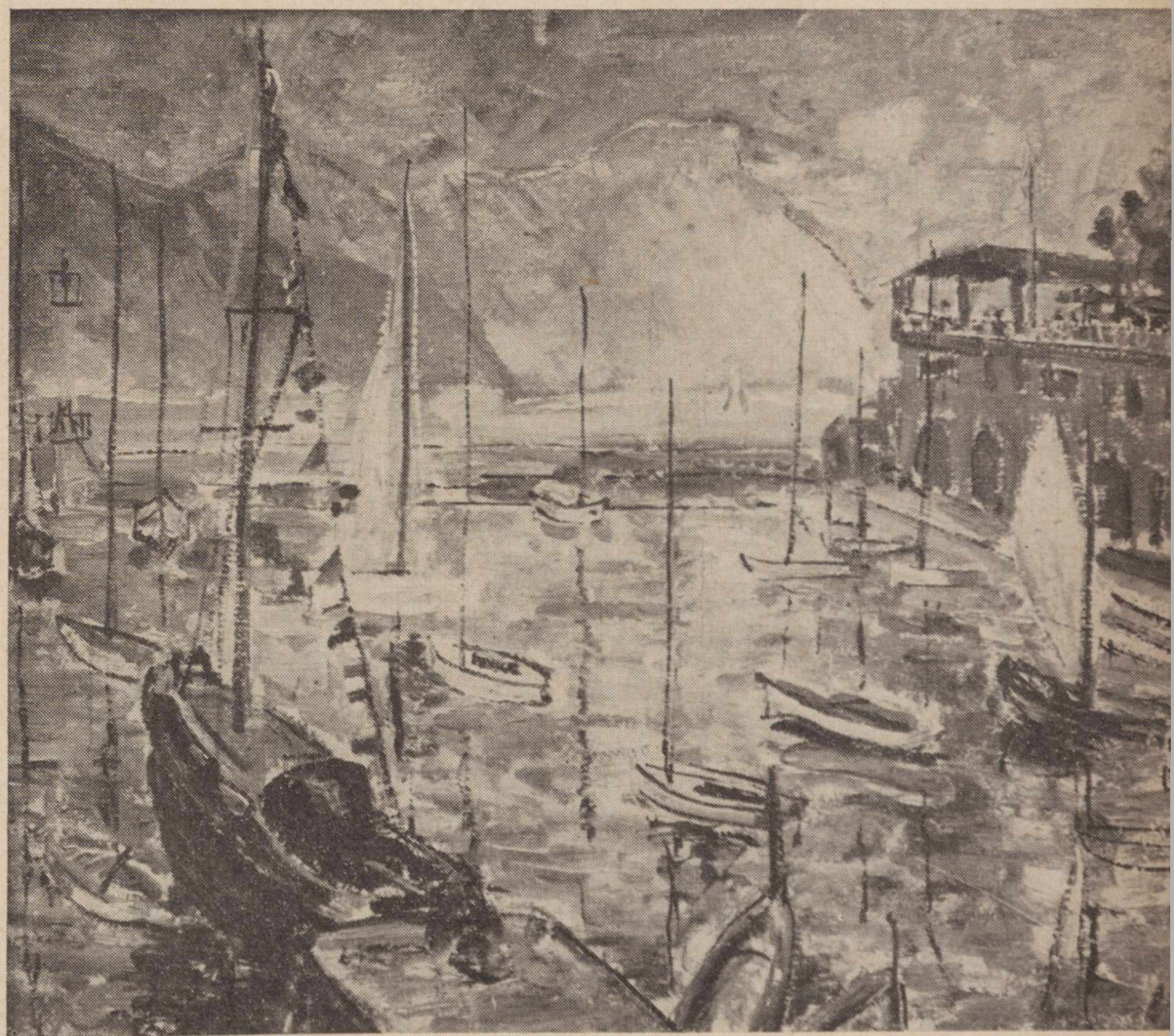
LITHUANIA AND THE UNITED STATES

By DR. C. R. JURGĖLA
Washington, D. C.

After centuries of Lithuanian history as a great Power and, since 1569, as co-partner in the dual Commonwealth of the Kingdom of Poland and the Grand Duchy of Lithuania, the closest Lithuanian-Polish collaboration developed in the period between the three Partitions (1772, 1793, 1795) and the Insurrection of 1863-4. The suppression of that mass uprising marked the parting of the ways of the Lithuanian and Polish peoples. The Lithuanian national renaissance proceeded underground in the forty-year period of the Russian ban on all Lithuanian printing in Latin characters (1864-1904), and the events of 1905 in Lithuania no longer paralleled those in Poland. The Lithuanians emerged a spiritually bi-sected people, as the rural masses were

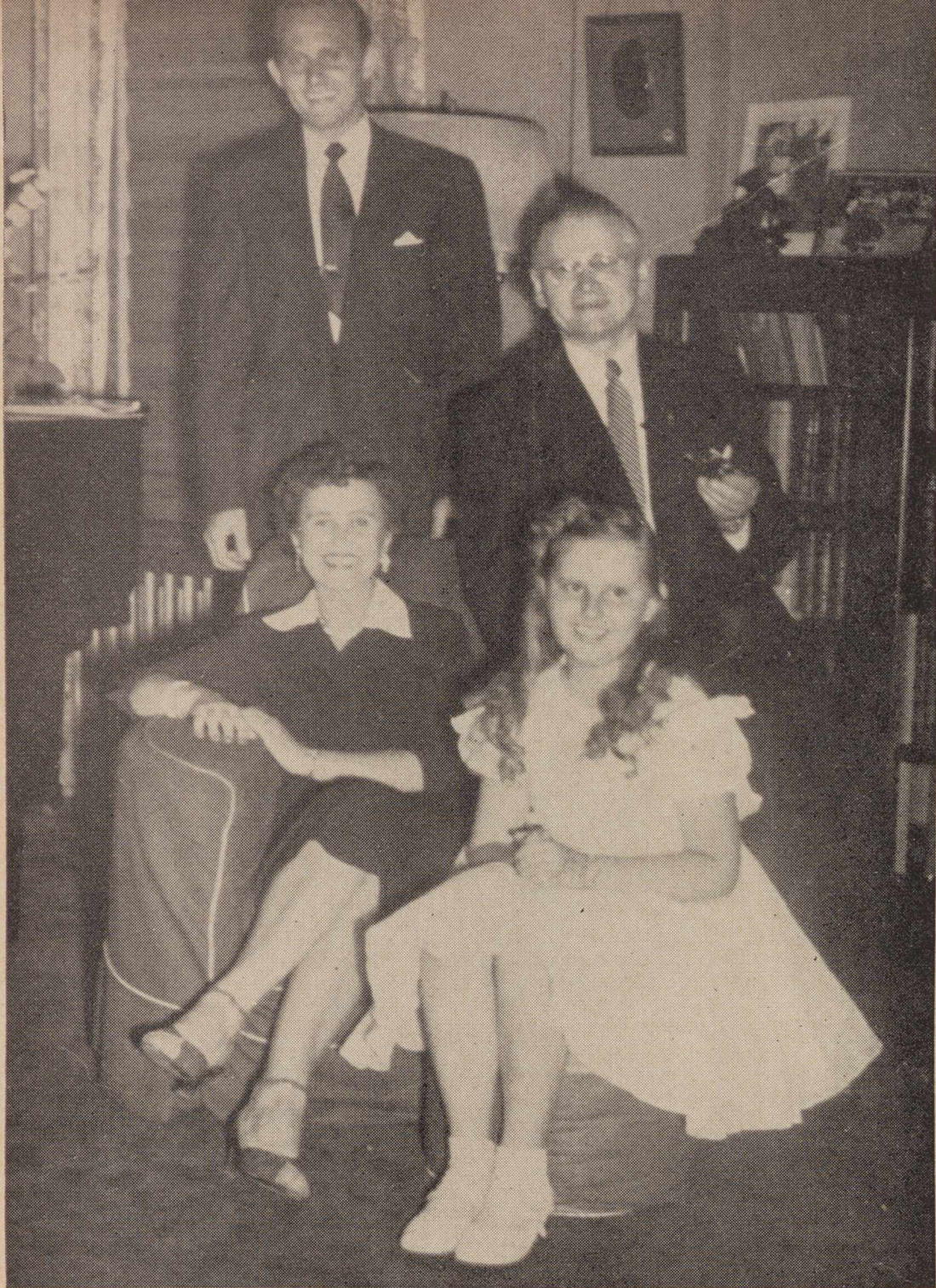
alienated from the Polonized urban and manorial elements formerly parts of a single nation. The Lithuanians presently aspired to constitute an independent state within the reduced ethnographic, rather than historic, frontiers and no longer federated with Poland. The policy of armed revolts was abandoned and the road to independence was furthered by moderate demands in the favorable climate of international developments.

All scattered segments of the Lithuanian people collaborated in the struggle. In Russia, the Lithuanians were second only to the Poles in leading the procession of freedom-seeking nationalities. Closely coordinated Lithuanian war relief, propaganda and political activities and the broad definition of the right of "national self-determination" enunciated by the Russian Revolution, influenced the Germans to relax their grip on political expression in occupied Lithuania. Lithuanian Americans demanded inde-

Saint-Jean, Cap Ferrat before a storm. - A. Liutkus.

Saint-Jean, Cap Ferrat prieš audrą / Dail. A. Liutkus.

Dr. C. R. Jurgėla, with wife Elena Apolonija, daughter Elena Aldona and son Algimantas Julius. Jurgėla is chief of the Lithuanian section of the Voice of America, now operating from Washington, D. C. Jurgėla marks his 50th birthday this year. (See his article on Page 19).

Dr. C. R. Jurgėla, Washington, D. C., su žmona Elena Apolonija, dukterimi Elena Aldona ir sūnumi Algimantu Juliu. Dr. Jurgėla yra Amerikos Balso lietuviško skyriaus vedėjas Washingtone, D. C. Dr. Jurgėla šiais metais mini 50 metų amžiaus sukaktį. Žiūr. jo str. 19 psl.

States took note of these developments and The Inquiry added Lithuania as one of the subjects of its research under various aspects of full sovereignty or affiliation with Germany, Russia, or Poland. Just before the Armistice, the "Official American Commentary on the Fourteen Points," prepared by Colonel House and approved by President Wilson, anticipated "nothing less than the recognition by the Peace Conference of a series of *de facto* Governments representing Finns, Esths, Lithuanians, Ukrainians," and material assistance to these Governments. The Commentary, however, represented an authorized analysis of the situation, rather than the policy of the United States.

At the Paris Peace Conference, the Powers decided to exclude the representation of Russia or any parts of Russia, and to hear any representative spokesmen of the various *de facto* governments established on the former territories of Russia. The quest for a joint Allied policy on Russia led to a choice of three possible courses: (a) destruction of Bolshevism by force, (b) insulation by a *cordon sanitaire*, or (c) conciliation by bringing all the Russian factions together to work out a settlement. This last proposal, suggested by Lloyd George, appealed to Wilson and on January 22, 1919, an appeal for all "Russian" groups to meet on February 15th on Prinkipo Island was adopted. However, facing the prospect of failure, the project was abandoned on February 28.

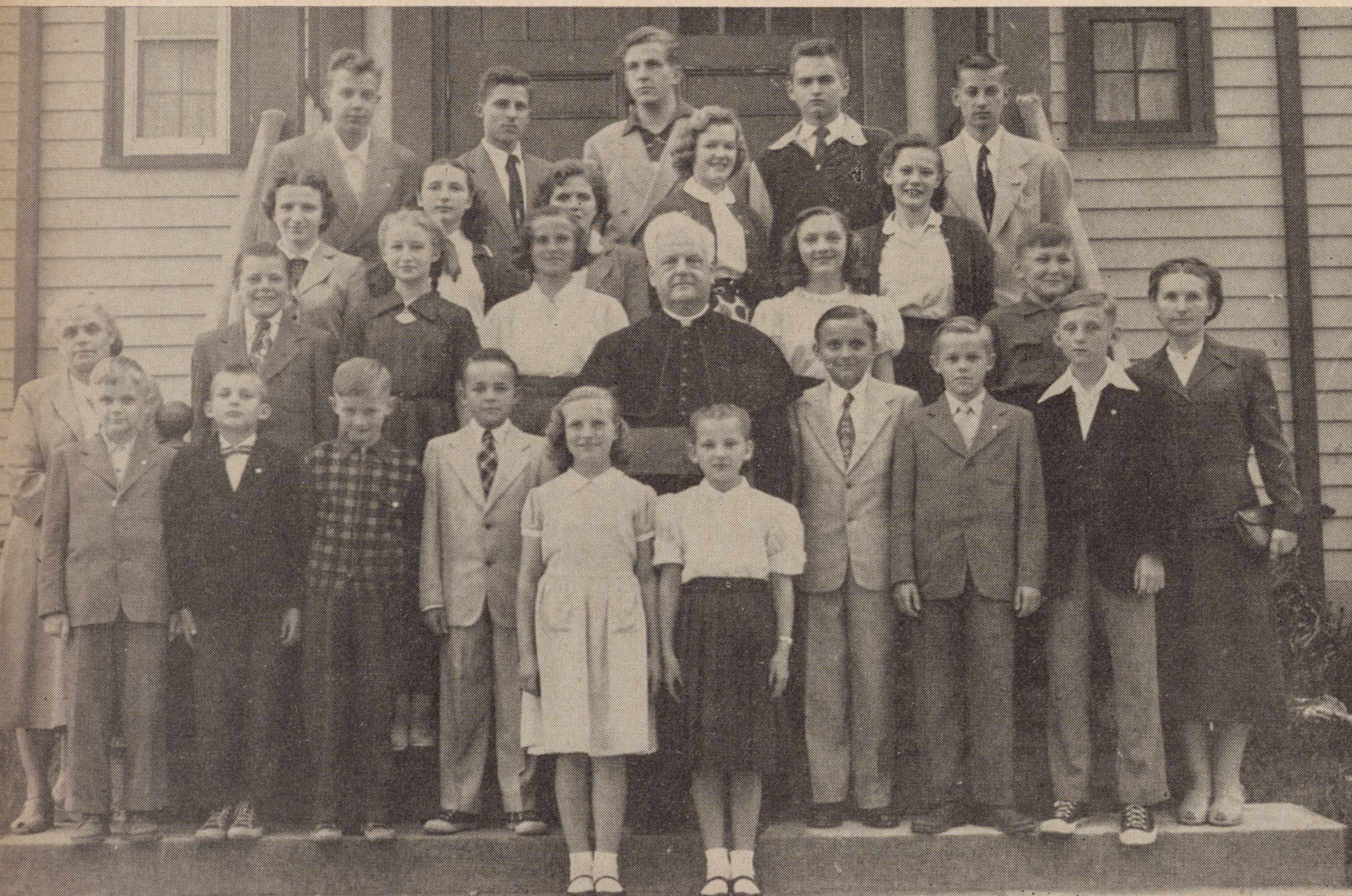
Certain proposals were formulated on May 26, 1919 for communication to Admiral Kolchak, head of the Omsk Government claiming the legacy of Russia. Point Five of the Allied proposals suggested that Russia should settle its relations with Lithuania and other "territories"; failing direct agreement, the settlement would be made in consultation and co-operation with the

League of Nations; meanwhile, Russia should recognize these territories as "autonomous" and "confirm the relations which may exist between their *de facto* Governments and the Allied and Associated Governments." Kolchak reassured the Allies, and on June 12, 1919 the Powers informed him that his reply seemed to be "in substantial agreement" with their proposition. It was ominous, however, that Kolchak's associates showed undisguised hostility to the aspirations of the subject nationalities. The Russian interpretation of autonomy outlined by Ambassador Bakhmetiev contained strictures negating true autonomy. Nevertheless, Wilson approved the Bakhmetiev version on June 25, 1919. The ideas of the Paris-Omsk exchange of messages hardened into an official American policy by October 15, 1919. This policy encouraged Allied assistance to Russo-German armies in the Baltic area which claimed an association with Kolchak.

Secretary Lansing even attempted to influence the Governments of Finland, Estonia, Latvia and Lithuania, as well as Poland, to extend their defensive anti-Bolshevik hostilities into offensive operations. The Soviet Government had agreed to negotiate collectively with these states, but withdrew its consent when the Allied-supplied Yudenich offensive against Petrograd failed. The German forces of occupation, retained in Lithuania and Latvia under the Armistice terms, ignored the Allied orders to evacuate and overnight became a "Kolchak Army" in the Baltic, under the nominal command of Bermond-Avalov. When they attacked the local national troops to claim the territories for "Russia", they were decisively routed in all three Baltic States. Finally the "Kolchakists" retreated from Lithuania to Germany on December 15, 1919, just as the Americans withdrew from the Supreme Council at Paris after the first defeat of the Versailles Treaty in the United States Senate. Having lost the advantage of collective parleys, the Baltic States sought to treat individually with the Soviet Government, the only Russian Government abutting on their lands.

During the remainder of Wilson's tenure in office, American policy regarding Lithuania adhered to the outdated exchange of the Allied-Kolchak messages. This policy, while not inspired by any hostility to Lithuanian aspirations, was based on a self-assumed moral trusteeship over the "integrity of Russia" and abhorrence of "taking the advantage of the present misfortune of the Russian people."

The Lithuanian Americans adjusted their ideological differences and formed a coalition Executive Committee to aid the cause of Lithuania. On December 3, 1918, on the eve of President Wilson's death. (Continued on Page 21)

Student-Ateitininkai of the V. Endziulaitis Chapter, spiritual head Msgr. P. V. Strakauskas, and tutors - Brockton, Mass.

Brockton, Mass., moksleivių ateitininkų V. Endziulaičio vardo kuopa su savo dvasios vadu prel. P. V. Strakausku ir globėjais A. Sužiedėliene (pirmoj eilėj, kairėj), Z. Kuciniene (pirmoj eilėj, dešinėj) ir stud. K. Keblinsku (viršutinėj eilėj, vidury). J. Reivydžio foto

LITHUANIANS MAKE NEWS

The American Lithuanian Community, Inc., is preparing for election of a Supreme Council, consisting of 27 members, to govern this nation-wide organization. The following form the election committee: S. Bredes, Jr., K. Krušinskas, J. Makauskas, A. Sodaitis, J. Šlepetys, V. Vaitekūnas, O. Valaitienė, J. Boley, and Dr. A. Šliupaitė. All loyal and patriotic Americans of Lithuanian descent, who have paid their membership fee of \$1.00 for 1954, will have a right to participate in this election. The election will take place early in 1955.

A new United Nations organization has been formed of countries which are under the Communist yoke at present. This will be a parallel body to the United Nations. The opening meeting of the first session of this new organization was held on September 21, 1954,

A LITHUANIAN NOVEL IN ENGLISH CROSSES

By Vincas Ramonas

In a translation by Milton Stark

CROSSES is the first Lithuanian novel in history to appear in an English translation and should therefore be of great interest to book lovers everywhere. Published in a narrowly limited edition of twelve hundred copies and illustrated by S. Makarevičius, CROSSES is likely to become a collector's item. Copies of this highly original novel may be ordered directly from Lithuanian Days Publishers, 9204 So. Broadway, Los Angeles 3, Calif. Price: \$4.00. Purchasers ordering by mail may have their copies personally autographed by the translator, Milton Stark, if they so desire.

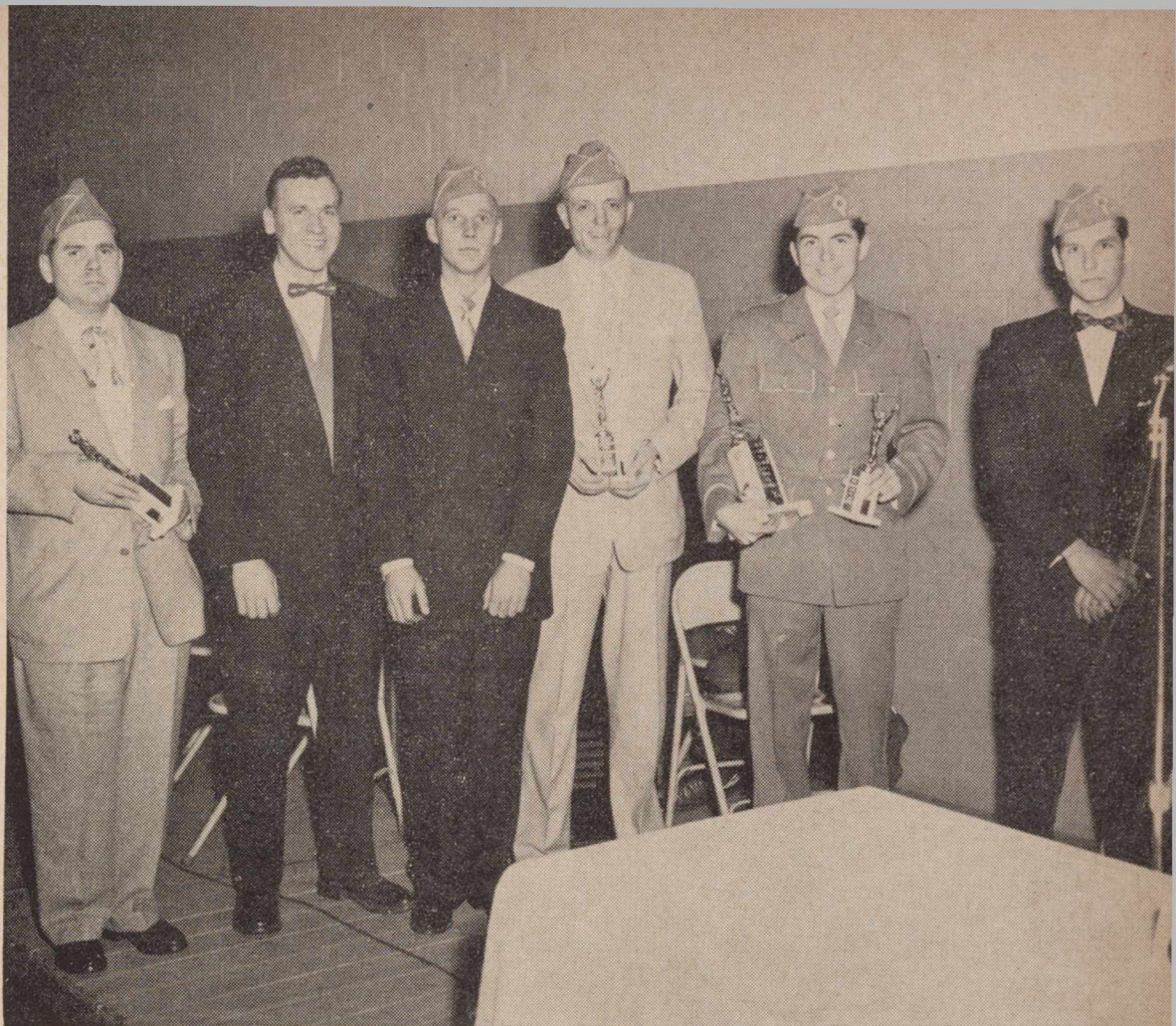
one day before the U. N. General Assembly's 9th session. At the first session of this new group Lithuania was represented by the Committee for a Free Lithuania, headed by V. Sidzikauskas, with headquarters in New York City. Meetings of this new body are held at Carnegie Hall in New York, N. Y.

The Lithuanian Writers Association of the World recently elected the following to its new governing body: B. Babrauskas, P. Gaučys, V. Ramonas, A. Valentinas, and Mrs. S. Tomaras, all of Chicago, Ill. Seventy Lithuanian writers, living in various countries of the free world, participated in electing their sup-

Dr. A. Šešplaukis (second from right) in procession marking 200th anniversary of Columbia University. Šešplaukis is a university professor. - Brooklyn, N. Y.

Dr. Alf. Šešplaukis, (antras iš dešinės), Brooklyn, N. Y., Columbia universiteto profesorius, eisenoje minint universiteto 200 metų sukaktį.

Lithuanian Catholic War Veterans of Post 1722, Detroit, Mich.

Detroit, Mich., lietuvių katalikų karo veteranų posto 1722 narių grupė. Iš kairės dešinėn: R. Valatka, G. Sinkus, C. Grybas, V. Zaliagiris, T. Plunkett ir R. Medonis.

Photo by S. Remkus

reme organ. Membership of the ass'n. is over 150.

Lithuanian R. Catholic Priests' Alliance of the U.S. held an one-day convention on August 25, 1954, in Philadelphia, Pa. Over 80 clergymen parciated at this annual gathering. The Rev. V. J. Martusevičius, D.D., pastor of St. George Roman Catholic Lithuanian parish of Philadelphia, Pa., was the host. The Rev. Dr. A. Deksnys of E. St. Louis, Ill., gave a talk; his topic was: "Parish and Catholic Organizations." The convention was attended by a number of prominent Lithuanian clergymen: The Most Rev. V. Brizgys, Lithuanian bishop; Rt. Rev. Msgr. J. Balkūnas, Rt. Rev. Msgr. I. Albavičius, Rt. Rev. Msgr. I. Valančiūnas, Rt. Rev. Msgr. I. Kelmelis, and others. Next year's convention will be held in Scranton, Pa.

B. Brazdžionis, Boston, Mass., is editing a Lithuanian Prose Anthology, a book of 500 pages, being published by the Lithuanian Press Club of Chicago, Ill.

Lawrence Harvey, film actor, was born on October 1, 1928, in Joniškis, Šl., Lithuania. His real name was Laurynas Skinkys. As a child he went with his parents to South Africa. After the last war he graduated from the Royal Drama Academy in London, England, and was employed for some time by the Manchester theater. Within the last four years he has had parts in 14 films produced by American and English companies.

B. J. Zemaitis (first from right), private detective and investigator, with members of the Bi-Counties Peace Officers Assn., and guests. Zemaitis was born in Minden, W. Va., and went to school in Chicago. - Santa Maria, Calif.

B. J. Zemaitis, pirmas iš dešinės, Santa Maria, Calif., privačios policijos tarnautojas ir tardytojas, su kitais privačios policijos pareigūnais. Gimęs Minden, W. Va., mokėsis Chicagoje. Iš kairės dešinėn: mjr. J. De Hart, mjr. gen. R. F. Sink, šerifas M. B. Mathway, kpt. J. H. Lataurette, R. Lowe, ponias R. Sink, E. Morehouse ir B. J. Zemaitis.

VARIETY SHOW - DANCE

sponsored by

American Lithuanian Community, Inc.,
Los Angeles District

September 26, Sunday, 1954, at St. Casimir's Lithuanian Parish Hall, 2704 St. George St., Los Angeles 27, Calif.
Program - 3:30 P.M., Dance - 6:00 P.M.
Dance to M. Kraft's orchestra
Everyone is invited!

Lithuania and the U. S.

(Continued from Page 20)

parture for Paris, Senator Lodge directed that the Lithuanian National Council's statement be printed as Senate Document No. 305. Four seats on the Lithuanian Delegation at Paris were reserved for Lithuanian Americans. Carl Byoir, Associate Director of the wartime Committee on Public Information, agreed to direct a publicity campaign for Lithuania and rendered his services gratuitously in directing a remarkable campaign in the summer of 1919.

Jonas Vileišis arrived with a Lithuanian Mission and assumed charge of Lithuania's representation in the United States at the end of 1919. The State Department cooperated with him on routine matters but withheld a diplomatic recognition. Vileišis then engaged William McAdoo's law firm to press legal arguments—as Lithuanian Americans made a compact with Senator Lodge to support his reelection in return for influencing a policy change on Lithuania. Lodge was re-elected by a slight margin. However, Lithuania's difficulties with Poland and the related Klaipėda-Memel problem suggested caution. De jure recognition was finally granted in 1922. The decision was made on July 25, and it was communicated to the Governments of Lithuania, Latvia and Estonia on July 28, 1922.

(Abstract from dissertation for Ph. D. in Fordham University.)

LITHUANIAN AFFAIRS IN THE AMERICAN PRESS

U.S. News & World Report, July 30. Article "Conscience Takes a Holiday", by David Lawrence. "Now these same states (Indo-China) must bow to Communist colonialism. As for 'independence', they will get the kind of independence that has come to Poland, Czechoslovakia, Bulgaria, Rumania, Hungary, Latvia, Estonia, and Lithuania—the living examples of modern slavery."

The Catholic Standard & Times, Philadelphia, Pa., July 9. Column "People and Events." / The June issue of Lietuvių Dienos features an enlightening article on the Soviet Annexation of Lithuania by Dr. P. Daužvardis. This issue of the periodical also contains pictures of the interior of Aurora Portals Church, Worcester, Mass., with the Most Rev. John J. Wright, D. D., depicted blessing a new chapel in the Sisters' Convent."

U.S. News & World Report, July 30. Map—"Coexistence: Moscow Style"—showing expansion of Soviet empire. "During World War II, Soviet Russia swallowed up Estonia, Latvia and Lithuania..."

Life, July 5. Article "MVD Man's Declaration of Independence", by Charles W. Thayer. Discusses Lieut. Col. Grigori Stepanovich Burlutski, Soviet MVD official, who served under Kruglov in Lithuania. "In 1944 he (Burlutski) was sent to fight the 'bandits' of Lithuania. These were local bands of armed partisans who harried Communist officials 'elected' on orders from Moscow. Partisans frequently kidnapped Communists, carrying them off into the forest for execution as collaborators with the Russian enemy. Then the corpses were brought back to town and left on display in the square..."

The Register, Aug. 1. Article "Red Threat Remains in Latin America," by Rev. John E. Ebel. Report of remarks by Rep. Ray J. Madden of Indiana. "... the Baltic nations, Latvia, Estonia and Lithuania, which have been all but wiped out as ethnic groups by Red rapacity."

Cleveland Plain Dealer, Aug. 11. Item "\$1,500,000 Sought to Expand Telshe Rabbinical College. / Proposed

expansion of the Rabbinical College of Telshe (sic), in Cleveland since it was forced by communism to leave Lithuania in 1940, was announced yesterday by Henry Bruder, chairman of the building fund. / The college, noted for its high academic standards, was founded 50 years ago in Telshe (sic), Lithuania. / Among alumni of the school are Z. P. Frank, chief rabbi of Jerusalem; S. S. Assef, Supreme Court Justice in Israel, and Rabbi Meyer Berlin, a Zionist religious leader."

The Register, Aug. 15. Statistical table showing population of countries under Soviet domination and number of Catholics in them. Lithuania, pop. 3,000,000, Cath. 2,200,000; Latvia, pop. 2,000,000, Cath. 500,000; Estonia, pop. 1,134,000, Cath. 2,000.

Kenosha News, Wis., July 23, 29. Press notices of the Dainava touring with conductor Stepas Sodeika and soloists, ensemble chorus and dancers.

Los Angeles Examiner, Aug. 2. Item "1000 Attend State's First Lithuanian Day". Guests present at fete, sponsored by St. Casimir's Catholic Church, included Att. J. Scott, Bishop Brizgys, Prof. Biržiška, Frank Lubin, Prof. P. Raulinaitis.

Los Angeles Times, July 17. Item "Russian Refugee Vanishes. / Copenhagen, July 16 (AP). A Lithuanian woman who fled from a Russian trawler off the Faroe Islands a month ago disappeared early today from a Copenhagen hospital." Woman was 27-year-old Sokolona Rapolas.

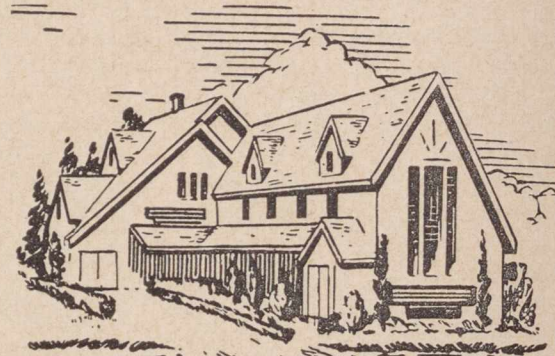
Boston Evening American, July 6. Column "These Days" by George E. Sokolsky. "Connecticut is principally populated by industrial workers whose mills and factories are within the state and by farmers, Italians, Poles, Lithuanians..."

The London Free Press, London, Ont., Can., Aug. 6, **The London Echo**, Aug. 19, **The Gazette**, Montreal, Aug. 9, **The Montreal Star**, Aug. 9. Photos and press notices of Ruta Kilmonis of Los Angeles, MGM starlet appearing in recent film "Seven Brides for Seven Brothers". Miss Kilmonis, daughter of local Lithuanians, has been visiting in Canada. Her screen name is Ruta Lee.

Toronto Daily Star, Can., June 30. Article and photo of Aldona Venckutė, Joana Čepaitė, Danutė Kaškelienė, members of the Varpas choir. Group, led by Stasys Gailėvičius, gave program at police games on July 17. Also notices in **The Telegram**.

Toronto Daily Star, Can., July 12. Photo and caption: "An overflow Congregation Attended official opening of new St. John the Baptist Roman Catholic church for Lithuanians on Dundas St. W. yesterday..." Also **The Telegram**, July 15.

Toronto Daily Star, Can., June 30. Item "Lithuanian Sisters Gain Top Examination Honors. / Two Lithuanian sisters (Ingrid Ancevich and Sonny Ancevich), unable to speak a word of English when they came here five years ago from a displaced persons camp in Germany, have won top honors in their June examinations."

Pirma Lietuvių Įstaiga Los Angeles

COWLEY & CASPER

Laidotuvių Namas

935 W. Washington Blvd. PR. 1061

Youthful Lithuanian folk dancers performing the **Oželis** (the Goat). Group is headed by O. Ivaškienė. - Boston, Mass. O. Ivaškienės, Boston, Mass., vadovaujami jaunieji lietuvių tautinių šokių šokėjai šoka Oželį.

Photo by W. Rappart

LIETUVIŲ RADIO PROGRAMOS

Chicago, Ill.

Sophie Barcus Radio Hours

Chicago - WGES - 1390 kilocycles

Mo. - Fri. 8:45 - 9:30 A. M.

Sat. - 8:30 - 9:30 A. M.

Mondays (Lietuviškos vakaruškos)

7:00 - 8:00 P. M.

Sophie Barcus, 7121 So. Rockwell,

Chicago 29, Ill. - Tel. 42413

MARGUTIS - Kasdieninė Lietuvių Radijo Programa

Cicero - Chicago — WHFC — 1450 kilocycles

Programa kiekvieną vakarą 9:15 val.

Ketvirtadieniais dvi programos: 7:00 ir 9:15

Sekmadieniais 1:00 p. m.

Vedėja - Lilija Vanagaitienė

Margutis - 6755 S. Western Ave., Chicago, Ill.

Telef. GRovehill 6-2242

The Saltimieras Lithuanian Show

Chicago WGES - 5000 Watt - 1390 kc

Monday thru Friday from 8:00 to 8:30 P. M.

No recordings - Live talent only

Paul B. Šaltimieras, Director

6801 So. Talman Ave., Chicago 29, Ill.

Telephone Financial 0650

PARĖMUSIEJI "LIETUVIŲ DIENAS" SAVO AUKA, įsigydami laimėjimo bilietėlių.

(Tęsinys iš rugsėjo mėn. numerio)

Oregon State. 2.00 dol.: Kun. A. Valiūška.

Pennsylvania State. 2.50 dol.: V. Traun, A. J. Boni-

szauskas, Ch. J. Austin, A. J. Wallace, J. Jakimavičius;

2.00 dol.: L. A. J. Meyer, G. J. Levinskas, H. Meskaus-

kas, kun. S. Raila, W. Kaupas, A. Lučauskas, V. Samson,

kun. A. Sušinskas, P. Savolskis, M. Šaulinskas, J. Jaraš-

nas, J. P. Maciulis, Dr. B. Kaslas, C. S. Cheleden, V.

Paulauskas, F. Mieziš; 1.50 dol.: Kun. J. Klimas; 1.00 dol.:

J. Paskaitis, K. Kucinskas, J. Gillis.

Texas State. 2.00 dol.: E. Bandzevičius, M. Škėmaitė.

Virginia State. 2.50 dol.: J. Liesytė.

Wisconsin State. 2.00 dol.: V. Gaidelis, J. Kasputis, E.

Baltusis, T. Sumskis, M. Pelk.

Washington, D. C. 2.00 dol.: Min. P. Žadeikis, Dr. J.

Balys, B. Paramskas, N. Tautvilas, K. Tilton, L. Babarskas;

1.00 dol.: E. Pakulis.

Baltimore, Md.

Lietuvių Melodijos Valandėlė

Baltimore, Md. - WBMD - 750 kilocycles

Sekmadieniais 12:30 - 1:00 vidurdienį

Šios programos vedėjai: Albertas Juškevičius, 4515

Wimslow Rd., Baltimore 10, Md.,

Phone Tuxedo 9-8693;

Kęstutis Laskauskas, 809 Scott St., Baltimore 30, Md.

Phone SARatoga 7-7963.

So. Boston, Mass.

LAISVĖS VARPAS

Naujosios Anglijos lietuvių kultūrinė radijo programa

Boston 15, Mass - WBMS - 1090 kilocycles

Sekmadieniais 12:30 iki 1:00 val. pietų metu

Vedėjas - P. Visčinis

31 Bunker Ave., Brockton 4, Mass.

Tel. Brockton 8-1159-R

Lietuvių Radio Korp. Programa

Boston, Mass. - WBMS - 1090 kilocycles

Sekmadieniais 12:00 iki 12:30 val. per pietus

Muzika, dainos ir Magdūtės pasaka

Direktorius S. Minkus

502 E. Broadway, So. Boston 27, Mass. Tel. SO. 80489

Brooklyn, N. Y.

Lithuanian Radio Program

Brooklyn, N. Y. - WWRL - 5000 kilocycles

Programos pradžia kiekvieną

trečiadienį (Wednesday) 10:00 val. vak.

Joseph Gin'kus, Director

495 Grand St., Brooklyn 11, N. Y. - Tel. EV. 4-9293

Cleveland, Ohio

Lietuvių Radijo Klubas

savo savaitinę programą transliuoja

kiekviena šeštadienį 7:45 iki 8:30

per WDOK, banga 1260

Klubo pirm. ir bendrųjų reikalų ved. - Juozas Stem-

pužis, 1152 Dallas Rd., tel. SW 5-1900

Programos vedėjas - Balys Auginas, 1359 E. 94th St.,

tel. CE 1-5904

Iždininkas ir fin. reik. vedėjas - Aleksandras Laikūnas,

7205 Linwood Ave., tel. EN 1-1082.

Detroit, Mich.

"Baltic Melodies"

Detroit - WJLB - 1400 kilocycles

Saturdays 8:30 - 9:15 P. M.

Director Helen Rauby

16926 Pinehurst, Detroit 21, Mich.

Telephone UNiversity 1-1072

"Lithuanian Melodies"

Ann Arbor - WPAG - 1050 kilocycles

Sundays 3:00 - 3:30 P. M.

Director Ralph Valatka

15756 Lesure Ave., Detroit 27, Mich.

Telephone BRoadway 32224

FRANK P. SPEECHER

LICENSED REAL ESTATE BROKER

Associated With George S. Bacon, Realtor

1955 HILLHURST AVE., Los Angeles 27, Calif.

Residence: HOLlywood 2-0777

Phones: NO. 3-3030, NO. 4-0031

HELEN'S HOUSE OF BEAUTY

HELEN MOCKUS

1722 WESTERN AVE.

Phone HO. 9-4600

HOLLYWOOD 27, CAL.

GOOD REALTY CO.

J. J. BAKUS, Lithuanian Real Estate Broker

Multiple Listing Service

4728 S. NORMANDIE, LOS ANGELES 37, CAL.

Office: AXminster 7900 Res.: PLasant 36590

Los Angeles, Calif.

Lithuanian Melody Hour

KOWL - 1580 kilocycles - Santa Monica, Calif.

Saturdays - 10:00 - 10:30 A. M.

Direktorius Bruno Gediminas, 1827 1/2 N. Western Ave.,

Los Angeles 27, Calif. Phone HO. 9-4150

Reikalų vedėjas - George Rudelis, 5027 Zelzak St.,

Encino, Calif.

Programos vedėjai: Vladas Bakūnas, 928 W. 36th St.

Los Angeles 7, Calif. Phone RI 1780;

Bronius Dūda, 1315 McCollum St., Los Angeles 26,

New York - New Jersey

"Lietuvos Atsiminimų" Radijo Valanda

girdima kiekviena šeštadienį, 4:30 - 5:30 val. popiet

iš New Yorko stoties WEVD - 1330 kil., ir 97.9 meg. (FM)

Direktorius - Jokūbas J. Stukas

1264 White St., Hillside, N. J.

Tel. WAverly 6-3325

Philadelphia, Pa.

Lietuvių Bendruomenės Radijo Programa

Bendruomenės Balsas

Philadelphia, Pa. - WDAS - 1400 kilocycles

Programa sekmadieniais nuo 3 val. 30 min. po pietų

iki 4 val.

Duoda kultūrinės bei politinės apžvalgas, žinias,

muziką, skelbimus.

Visais reikalais rašyti:

Mr. B. Raugas, 517 Greenwich St., HO. 74178

Pusvalandžius redaguoja: K. Kazlauskas, A. Klimas, V.

Muraškauskas, B. Raugas, A. Šileika ir V. Volertas.

Pittsburgh, Pa.

Lithuanian Catholic Hour

Pittsburgh Pa., - WLOA - 1550 kilocycles

Sundays - 1:30 - 2:00 P. M.

Produced by Knights of Lithuania

Pittsburgh District

WLOA, Braddock, Pa.

Young Lithuanians of Pittsburgh Radio Program

Pittsburgh, Pa. — WHOD - 860 kilocycles

Sekmadieniais nuo 4:30 iki 5:00 P. M.

Direktorius J. Žilinskas, 2200 Sarah St., Pittsburgh

3, Pa.

Dir. pav. K. Pukas, 1503 Electric Ave., East Pitts-

burgh, Pa.

Programos vedėjas Pranas Saldukas, 5523 Howe Street

(Shadyside), Pittsburgh, Pa.

"YOUR FAVORITE LITHUANIAN AND AMERICAN

MELODY HOUR"

Pittsburgh, Pa. - WHOD - 860 kilocycles

Šeštadieniais nuo 6:00 iki 6:30 P. M.

Produced by: Pranas Saldukas, Jurgis Žilinskas, and

Kostas Pukas.

Rochester, N. Y.

Lietuvių Radijo Klubas

Rochester, N. Y. - WHEC - 1460 kilocycles

Programa transliuojama kiekvieną sekmadienį

9:00 iki 9:30

Pr. Saladžius, pirm., 309 Alphonse St.

Pr. Puidokas, sekr., 38 St. Jacob St.

A. Beresnevičius, ižd. ir fin. reikalų vedėjas,

120 Friedrich Prk, tel. HA-7158

Programos vedėjai: P. Armonas, A. Ciemenis, H.

Žemeiis ir V. Zmuidzinai.

Waterbury, Conn.

"Lithuanian Memories"

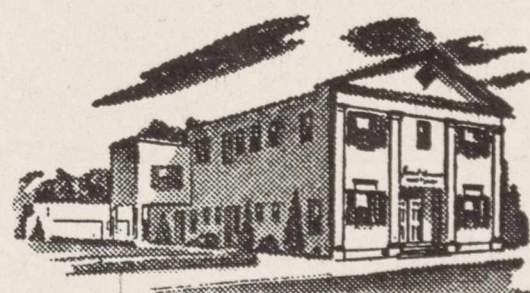
Waterbury - WWCO - 1240 kilocycles

Saturdays - 6:35 to 7:30 P. M.

Director Dr. M. J. Colney

148 Grand St., Waterbury 5, Conn.

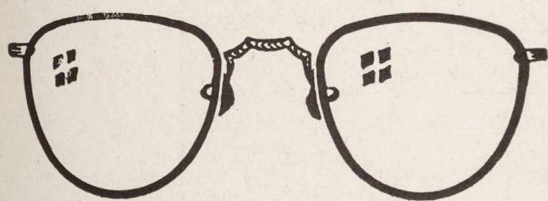
Lietuviams patarnauja jau 25 metus

JONES & HAMROCK MORTUARY

731 W. WASHINGTON BLVD. LOS ANGELES 18

PROSPECT 6091

EYES EXAMINED

GLASSES FITTED

DR. MICHAEL HOLLINGER

Optometrist

329 W. FIFTH STREET, LOS ANGELES, CAL.

Phone MUtual 1056

VALLEY WILLYS CO.

7056 RESEDA BLVD.

RESEDA, CALIF.

Authorized Kaiser - Willys Dealer

Specializing in Fine Used Cars

of Any Make

Before You Deal on Any Car

Call or Stop in and See

Art Lelles

DI 2-5107

ŠIAULIŲ BAŽNYČIA